САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НЬУРБА УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ
1937 СЫЛТАН
ТАХСАР

НЬУРБА
ОГНИ НЮРБЫ

12+

2023 сыл
От ыйын
20 күнэ
Чэппиэр
28 №
(12052)

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улууһун «Ньурба» (»Огни Нюрбы») хаһыат редакцията» автономнай тэрилтэ

Бэҕэһээ Ньурбаҕа СӨ Бырабыыталыстыбатын бэрэссэдээтэлэ Андрей Тарасенко үлэлии кэллэ

Кинини кыраныыссаҕа улуус баһылыга Алексей Иннокентьев көрүстэ. Кэлээт Ньурбатааҕы көтөр фабрикатыгар, Ньурбачаанҥа Киппэ Бүтэйигэр сырытта. Салгыы хаарбах туруктаах дьиэттэн көһөрүү бырагыраматынан тутулла турар элбэх кыбартыыралаах дьиэлэргэ бара турар үлэни билсистэ.

Миэстэтиттэн сонуннар "Ньурба" хаһыат телеграм-каналыгар https://t.me/gazetanyurba тахса туруохтара.

Нэдиэлэ сонуннара

Үөрэх эйгэтэ. ОГЭ түмүктэрэ билиннилэр. Былырыыҥҥы үөрэх дьылын кытта тэҥнээтэххэ, математика предметигэр эксээмэни туттарыы көрдөрүүтүгэр тупсуу бэлиэтэнэр. Туттарыы көрдөрүүтэ былырыын 72 % буоллаҕына, быйыл 79 % тэҥнэспит, хаачыстыба 21 %-тан 22 % үрдээбит. Нуучча тылыгар 96 %-тан 97 % үрдээтэ. Талан ылан туттарар эксээмэн туттарыытыгар, төттөрүтүн, түһүү бэлиэтэнэр. Былырыын 83 % туттарбыт эбит буоллахтарына, быйыл 75 %. ОГЭ кыайан туттарбатах оҕолор күһүн эбии этапка туттарыахтара.

Оройуон үрдүнэн сайыҥҥы лааҕырдар үлэлии туралларр. Оскуолалар саҥа үөрэх дьылыгар бэлэмнэрин хамыыһыйа бэрэбиэркэлэрэ атырдьах ыйын 15 күнүгэр диэри ыытыллыахтара. Хатыы оскуолатын хапытаалынай өрөмүөнэ түмүктүүр кирбиигэ тиийэн турар, оборудование кэлэрэ кэтэһиллэр.

Тутуу эйгэтэ. Чуукаар оскуолатын тутуутугар эбии үлэһиттэр кэллилэр. Билигин үлэ оҕо саадын өттүгэр ыытыллар. Үөдэй оскуола-саадын тутуу үлэтэ бара турар, эбии үлэһиттэр кэлэннэр, тас эпсиэйин оҥороллор. Малдьаҕар-Маалыкай түбэтигэр суолу грейдеринэн тэҥниир үлэ ыытылла турбутун, кэнники күннэр ардахтара мэһэйдээбиттэр. Күн-дьыл туруга көннө даҕаны, суол өрөмүөнэ салгыы ыытыллыахтаах. Бу хайысханан бөртөлүөт сырыыларын оҥороору, эбии сайаапка хомуйаллар.

Экология. От ыйын 20 күнүгэр 2023 сыллааҕы эһэни уонна туйахтаах кыылы бултааһыҥҥа көҥүлү түҥэтиигэ жеребьевка ыытыллар. Инники да сылларга буоларыныы, оройуоммут сорсуннаах булчуттара жеребьевкаҕа интэриэстэрэ үрдүк. Быйыл тайахха 13, эһэ5э 4, туртаска 14 уонна дьиикэй табаҕа 7 квота бэриллэн турар. Үгэс быһыытынан көҥүлү түҥэтии оройуоннааҕы култуура департаментын тэрийээһининэн үрдүк таһымҥа быһа биэриигэ ыытыллыаҕа. Быһа биэрии ТРС Ньурба Ютуб ханаалыгар киэһэ 17 ч 00 м холбонуо.

Дьарыктаах буолуу киинигэр көҥүлү хааччахтыыр сиртэн босхоломмут дьоҥҥо туһуламмыт үлэ дьаарбанҥката ыытылынна. Сыл саҕаланыаҕыттан УФСИН кытта үлэ утумнаахтык ыытыллаа турар.

2023 с. барыта Ньурба улууһуттан Дьарыктаах буолуу Киинин нөҥүө 16 киһи промышленнай эйгэҕэ үлэ миэстэтинэн хааччыллыбыттар.

Ньурба куоракка Пионерскай уулусса өрөмүөнэ ыытыллар. Эрдэ аспаалламмыт уулуссаларга ямочнай үлэлэр барыахтара. Октябрьскай уонна Пионерскай уулуссалар быһа охсуһуулларыгар уу хаайтаран сытар, манна суол аннынааҕы турбаны дириҥэтэн биэриэхтээхтэр. Ньурба куорат дьаһалтата 2 суол бэлиэлэрин сакаастаабыт, ирдэбил быһыытынан туруоруллар бэлиэлэр саҥардыллыахтаахтар.

Суһал көмө станциятыттан баһаарынай чааска диэри, Ньурбаттан Убайаанҥа барар суол хаҥас өртүгэр тротуар оҥоһуллуохтаах, бу күннэргэ аукцион биллэриллиэхтээх. Убайаанҥа Манчаары уулусса уотун оҥорууга үлэ саҕаланыахтаах.

Тыа хаһаайыстыбата. Овощехранилище өрөмүөнэ ыытылла турар, атырдьах ыйын бүтүүтэ түмүктүүр быланнаахтар. Овощехранилище үлэҕэ киирдэҕинэ, олохтоох нэһилиэнньэттэн хортуоппуйу, атын да оҕуруот аһын кыстатарга усулуобуйа тэриллиэхтээх. Үүт соҕотуопката 36 % туолан турар, о.э. сыллааҕы былааннаммыт 3748 туоннаттан бүгүҥҥү туругунан 1350 туонна үүт туттарылынна, быйыл былааны 100 % эрэллээхтик толорорго сыал-сорук турар.

Билиҥҥитэ оройуон үрдүнэн 350 туонна от оттонно, тыһыынчаттан тахса гаа охсуллан сытар. Окко сыллааҕы былаан 30250 туонна. Ардахха баттатан, үгүс ходуһа инчэҕэй сытар, эбии уу киирэ турара кыһалҕаны сытыырхатар. Кураан күннэри баттаһан, кыстыыр оту буларга бары күүс ууруллуохтаах.

«Агростартап» граныгар куонкурс түмүгэ билиннэ, кыайыылаахтар аатаннылар. Ньурба улууһуттан барыта 5 сайаапка барбыта. Бу күннэргэ биисинэс-бырайыактарын тыа хаһаайыстыбатын министиэристибэтигэр хамыыһыйа иннигэр көмүскээтилэр. Ол түмүгэр Хорулаттан Томскай Андрей Афанасьевич 4 807 810 солк. граҥҥа тигистэ.

Бэйэ инф.

ППМИ-2023

На 17 июля 2023 г на счёт ППМИ поступили от юридических лиц - 195 тыс.руб, от физических лиц - 241,115 руб.

Спасибо всем, кто вносит свой вклад.

Мы с нетерпением ждём, когда все три проекта, станут новыми объектами нашего города:

- памятник Никифору Семенову в парке;
- Аллея значимых людей на территории Набережной;
- парковка возле хорчуоппы.

Пресс-служба МО “Город Нюрба”.

Бүгүҥҥү нүөмэргэ:

Дьулуурдаах Ньурбалар инники күөҥҥэ!

стр. 2

Марха эргэ оскуолатын дьиэтэ историческай суолталанна

стр. 3

Ньурба улууһугар былааннаммыт тутуу үлэтэ кэмигэр бара турар

стр. 4

Бэйэҕит кыаххытын боруобаланыҥ диир Ньурба ыччата Эркин

стр. 6

Эмчит, көрбүөччү Тамалакаан Тамаралыын кэпсэтии

стр. 10

– XIV "Дьулуур" Спартакиада –

Дьулуурдаах Ньурбалар инники күөҥнэ!

От ыйын 12-16 күннэригэр Амма улууһугар спорт адаптивнай көрүҥнэригэр Өрөспүүбүлүкэ XIV "Дьулуур" Спартакиадата буолан ааста. Куйаас күннэр саамай сатыылаан турар кэмнэригэр ырыаҕа ылламмыт Кыыс Амма сиригэр Саха сиригэр физкултууруная хамсааһын төрүттэммитэ 100 сылыгар анаммыт Спартакиада үрдүк тэрээһиннээхтик ыытылынна.

Ньурба улууһун делегацията парадка

Бэйэтин бөлөҕөр кыайыылаах - Ньурба улууһа

Төһө даҕаны сорох күн ардах курулаччы куттар, күүстээх тыал да түстэр, эрдээх санаалаах спортсменнар онтон чаҕыйбакка күөн көрүстүлэр.

Барыта 24 улуустан доруобуйаларыгар хааччахтаах 816 спортсменнар, тренердэр уонна арыаллааччылар 4 күн устата хас даҕаны сиринэн барыта 12 көрүҥнэ кииристилэр.

Күрэхтэһиилэр үс хайысханан - сүһүөхтэринэн, истибэттэргэ уонна көрбөттөргө араарыллан, чэпчэки атлетика "Олимп" стадионугар, олорон эрэ волейбол уонна дуобат Сахаача аатынан спортоскуола спорт комплексыгар, остуол теннииһэ "Дружба" спортивнай саалаҕа, буулдьанан ытыы Чапчылҕан, голбол Бөтүҥ спортивнай комплекстарыгар ыытылыннылар.

Көрүҥнэр аайы күннэтэ кыайыылаахтар, чөмпүйөөннэр быһаарыллан истилэр. Биһиги Ньурбабыт хамаандата күннэтэ үөрүүлээх ситиһиилэринэн спорду таптааччылары, биир дойдулаахтары үөрдэ турда.

От ыйын 13 күнүгэр *чэпчэки атлетикаҕа кэлээскэлээх 100 м сүүрүүгэ:*

1 миэстэ - Яковлева Ньургуяна Ньурбаҕа бастакы кыһыл көмүһү аҕалла.

2 миэстэ - Сорский Михаил.

3 миэстэ - Саввинов Николай.

3 миэстэ - Самсонов Анатолий.

Буулдьанан ытыыга:

Антонова Лена 18 киһиттэн 5 миэстэҕэ тигистэ.

От ыйын 14 күнэ Ньурба улууһун хамаандатыгар 9 мэтээли аҕалла:

400 м сүүрүүгэ:

1 миэстэ - Свинобоев Николай.

2 миэстэ - Усов Дмитрий.

Ядрону быраҕыыга:

1 миэстэ - Иванова Василина.

2 миэстэ - Самсонов Анатолий.

Остуол теннииһигэр:

1 миэстэ - Васильев Марк.

2 миэстэ - Яковлева Ньургуйаана.

2 миэстэ - Назарова Саргылаана.

2 миэстэ - Ефремова Вилена.

3 миэстэ - Ефремов Виктор.

Оҕунан ытыыга 18 хамаандаттан 8 миэстэҕэ тигистилэр.

От ыйын 15 күнүгэр Ньурба улууһун хамаандата 6 мэтээллээх:

Чэпчэки атлетикаҕа 200 м көрбөттөргө:

3 миэстэ - Ефремов Максим, лидерэ Иванов Айаал.

800 м:

1 миэстэ - Свинобоев Николай.

2 миэстэ - Усов Дмитрий.

3 миэстэ - Степанова Сардаана.

Ядрону быраҕыыга:

2 миэстэ - Сорский Михаил.

Остуол теннииһигэр:

2 миэстэ - Иванова Туйаара - Умсулҕаана.

400 м уонна 800 м курдук ыарахан *дистанцияларга сүүрүүлэргэ, истибэттэргэ*, кыраһыабай сүүрүүнү Ньурба быһыйа 20 саастаах Николай Свинобоев көрдөрдө.

Бүтэһик, от ыйын 16 күнүгэр *голболга дьахталлар хамаандалара* үрүҥ көмүс мэтээл хаһаайыттарынан буоллулар.

Дуобакка:

2 миэстэ - Иванов Гаврил.

3 миэстэ - Ефимов Саша.

Спартакиада чэрчитинэн *ат сүүрдүүтүн күрэҕэ* ыытылынна. Ньурба улууһуттан соҕотох Эллизиум кытынна. Быйыл суол мөлтөҕүнэн сибээстээн биир аты аҕалбыттар.

1600 м ыраахха 2-с кэлэн үөрүүбүтүн үксэттэ (тренер Семен Лиханов, сүүрдээччитэ Валентин Иванов). Манна даҕатан эттэххэ Эллизиум былырыын бу ипподромҥа буолбут "Лээги" кубогын кыайыылааҕа.

***

"Спорт Якутии" информационнай сайтан: "Быйылгы XIV Спартакиада биир уратытынан улуустар баһылыктара бэйэлэринэн кэлэ сылдьыылара буолла. Ордук тахсыылаахтык Ньурба улууһа бөлөҕөр бастаабытын таһынан, официальнайа суох ааҕыынан уопсайга маҥнайгы бөлөх кыайыылааҕа Дьокуускай хамаандатын кэнниттэн биир очукуонан хаалан иккис үчүгэй көрдөрүүлэннэ. Ситиһиилэнэллэрин өтө сэрэйбит курдук, Ньурба баһылыга Алексей Михайлович Иннокентьев Спартакиада маҥнайгы күннэриттэн күрэхтэһиилэри көтүппэккэ сылдьыталаан көрдө-иһиттэ:

"Биһиги спортсменнартан сөҕө сылдьабыт. Чахчы олоххо дьулуурдаах, тулуурдаах дьоннор манна күрэхтэһэ сылдьаллар. Манна кэлбиттэрин да иһин кинилэргэ кыайыы диэн ааҕыахха наада. Уонна мин санаабар, Ил Дархан таһымыттан саҕалаан, адаптивнай спорт көрүҥнэригэр улахан суолта бэрилиннэ. Манчаары, Саха сирин норуоттарын спортивнай оонньууларын курдук Адаптивнай спартакиаданы олимпийскай цикл курдук түөрт сыллаах оҥордулар. Улуус баһылыктара, спортсменнара, общественность билигин түмсэннэр, күүстээх хамсааһын тахсара буолуо. Уонна Россия Параолимпийскай спорка кэмитиэтин вице-президенэ кэлэн барбыта элбэҕи этэр.

Онон, мин санаабар, доруобуйаларыгар хааччахтаах дьоннор бутугар судаарыстыба өттүттэн, өрөспүүбүлүкэ, улуустар өттүлэриттэн болҕомто уууруллуута күүһүрүөҕэ. Спортсменнарбыт хамааанда туһугар, Ньурба улууһун туһугар күүскэ үлэлээтилэр, күрэхтэстилэр. Доруобуйаларыгар хааччахтаах спортсменнарбыт улуус дьонугар-сэргэтигэр улахан энергетика биэрдилэр.

Тоҕо диэтэххэ, 2025 с. Тааттаҕа Манчаары оонньууларыгар кыттыахтаахпыт, уонна, дьэ, дьиэбитигэр-уоппутугар 2027 с. Саха сирин норуоттарын спортивнай оонньуулара ыытыллыахтаахтар. Бэлэмнэнии бара турар. Стадиоммут тутуута саҕаланна. 3000 киһи олорор чэпчэки атлетикаҕа манежтаах, элбэх функциялаах спортивнай комплекс тутуллуоҕа. Барыта сэттэ улахан эбийиэк тутуллуоҕа.

Ону сэргэ, социальнай эбийиэктэр олоххо киллэриллиэхтэрэ. Тутуулары ыытарга 7,7 млрд. солк. өрөспүүбүлүкэ хамыыһыйата илии баттаата. Тэтимнээх үлэлэри ыыта сылдьабыт. Улууспутугар улахан хамсааһын тахсыбыта биллэр, дьоммут-сэргэбит сомоҕолосто. Спортсменнарбыт бэйэлэрин ситиһиилэринэн холобур көрдөрдүлэр. Улууспутугар Адаптивнай спорт сайдарыгар быһаарыныыны ылынан турабыт.

Ол курдук, адаптивнай спорт көрүҥнэригэр улахан спортивнай комплексы тутан үлэҕэ киллэриэхтээхпит. Тренердэри эбии үөрэххэ ыытарга сүбэлэстибит. Адаптивнай спорт федерациятын бэрэссэдээтэлинэн мин солбуйааччым буолар буолла. Онон бу таһыммытын түһэрбэккэ, дьоммутун-сэргэбитин, ыччаттарбытын спорка сыһыараммыт, олоххо, обществоҕа тэҥҥэ сылдьаллар-ыгар, үлэлэһэллэригэр, күрэхтэһэллэригэр олук уурабыт дии саныыбын", - диэн Алексей Иннокентьев түмүктээтэ.

***

Аммаҕа ыытыллыбыт адаптивнай спорт көрүҥнэригэр "Дьулуур" өрөспүүбүлүкэтээҕи Спартакиадаҕа Ньурба улууһун хамаандата 2-с миэстэҕэ таҕыста.

Уопсай түмүк өрөспүүбүлүкэҕэ:

1 миэстэ - Дьокуускай куорат.

2 миэстэ - Ньурба улууһа.

3 миэстэ - Мэҥэ-Хаҥалас улууһа.

Бэйэбит II бөлөхпүтүгэр:

1 миэстэ - Ньурба улууһа.

2 миэстэ - Үөһээ-Бүлүү улууһа.

3 миэстэ - Амма улууһа.

Спартакиада түмүгүн таһаарыы, үөрүүлээхтик сабыллыытын кэмигэр Амма улууһун баһылыга Степан Кузьмин Спартакиада былааҕын Бүлүү улууһун баһылыгар Сергей Винокуровка туттарда. Онон 2026 сылга адаптивнай көрүҥнэргэ Спартакиада чугастыы Бүлүү улууһугар буолар буолла.

Ньурбатааҕы физическэй культуура уонна спорт управлениетын салайааччыта Роберт Алексеев:

- Быйыл Спартакиадаҕа Ньурба улууһун хамаандата 12 көрүҥтэн 10 көрүҥэр кытынныбыт. Хас биирдии оонньуулар иннилэринэ, Манчаарыга да буоллун, Саха сирин норуоттарын оонньуулара да буоллун, барытыгар зачетнай көрүҥнэр баар буолаллар. Күрэх иннинэ хамыыһыйа тэриллэн үлэлиир. Ханнык көрүҥнэ кыттыахпытын сөбүн, кыахпытын көрөн сүүмэрдээн спортсменнарга путевка биэртэлиир.

Быйыл хамыыһыйа быһаарыытынан 10 көрүҥнэ кыттабыт диэн буолбута. Адаптивнай көрүҥнэ Спартакиадаҕа биһиги спортсменнарбыт сылы быһа бэлэмнэннилэр. Аммаҕа даҕаны барбытыгар оннук санаалаах, инники күөҥнэ тахсабыт диэн эрэллээх айаннаабыппыт. Ньурба улууһа 2-с бэйэбит группабытыгар эрэллээхтик бастаата. Уопсай хамаанданан киирсиигэ 24 улуустан эрдэ инники күөҥнэ сылдьыбыт күүстээх утарсааччылары - Чурапчылары, Бүлүүлэри, Үөһээ-Бүлүүлэри, Сунтаардары, Мэҥэ-Хаҥаластары кытары күөн көрүстэ. Уопсай хамаанданан күрэххэ Дьокуускай куораттан биир эрэ очукуонан хааллыбыт. Дьокуускайдар 35, биһиги 36, биһиги кэннибититтэн кэлэр Мэҥэ-Хаҥалас хамаандата 43 очколаах.

Онон түгэнинэн туһанан доруобуйаларынан хааччахтаах спортсменнары кытары бастакы күнтэн сылдьыбыт улууспут баһылыгар Алексей Михайловичка, баһылыгы солбуйааччы, спорт эйгэтин куратора Наталья Семеновнаҕа доруобуйаларынан хааччахтаах спорстменнар, тренердэр, физическэй культуура уонна спорт управлениетын аатта-рыттан махталбытын биллэрэбит.

Лена ПЕТРОВА.

– Тыа хаһаайыстыбата –

Үүккэ былаан – 3748 тонна

- Быйыл үүккэ былаан ороҥуон үрдүнэн - 3748 тонна (36,1%). Билигин, от ыйын 17 күнүнээҕи туругунан 1351 тонна үүт туттарылынна, ааспыт сыллааҕар 100 тоннанан элбэх.

Күннээҕи оперативнай субуоккаттан көрдөххө, атын нэһилиэктэртэн үрдүк көрдөрүүлээхтэр Сүлэ нэһилиэгэ - 523 тонна былааннааҕыттан 42% толордо, Дьаархан - 218 тонна (46 %), Хорула - 427 тонна (40 %), - диэн улуустааҕы Тыа хаһаайыстыбатын департаменын соҕотуопкаҕа менеджерэ Алексей Петрович Осипов иһитиннэрдэ.

Билиҥҥитэ маҕаһыыннарга атыыга үрүҥ ас дэлэгэй: үүт, сүөгэй, арыы, иэдьэгэй, йогурт, суорат уо.д.а..

Ааспыт сыллаахха сиир арыы кэмчи этэ, быйыл хайдах буолуой диэн Алексей Петровичтан ыйытыыбар: "Маҕаһыыннарга арыы билиҥҥитэ киилэтэ 1000 кэриҥэ солкуобайга атыыга баар. Атырдьах ыйыттан атыыга барара намтаан барыа. Ол биричиинэтэ биллэр: арыы, чохоон оҥорорго, үүт туттараччылары кытары аахсарга хаһаанаахын барар.

Үүт туттараччы элбиирэ, үүккэ былаан үрдүүрэ буоллар, үүт бородууксуйата элбиэ этэ", - диэн эппиэттээтэ.

- Күһүн нэһилиэнньэттэн хортуоппуй, оҕуруот аһын тутааһын үлэтэ саҕаланыахтаах. Оҕуруот аһын ИП Тихонов А.Н. КФХ тутан саҕалыаҕа.

Хортуоппуй, оҕуруот аһын туттарыан баҕалаахтар Тыа хаһаайыстыбатын департаменыгар 2-30-90 эрийэн билсиэххитин сөп, - диэн Алексей Петрович түмүктээтэ.

Антонина СЕМЕНОВА.

– Культуура нэһилиэстибэтэ –

Оскуола дьиэтэ үйэлээх тыыннанна

Саҥа күн чаҕылыйа үүннэ, онуоха эбии сырдыктан сырдык ып-ыраас сонун ымыы чыычаах буолан көтөн кэлэн дуураабын хамсатта, үөрүүнэн толордо.

Ол курдук олохтоохтор хас да сыл устата ааспыт үйэҕэ 1929 сыллаахха тутуллубут Марха оскуолатын дьиэтин Арассыыйа норуоттарын историятын уонна культуратын эбийиэктэрин реестригэр киллэрэргэ баҕа санааны иитийэхтии сылдьыбыттара. Оскуола дьиэтэ барахсан аанньаллар алгыстарынан арчыланан күн бүгүҥҥэ диэри кылаана да кыларыйбакка дьэндэйэн турар, кэм-кэрдии хаһыҥнара хаарыйбаттар, төттөрүтүн өссө сүдүтүйэ турар.

Ити да буоллар орто туруу бараан дойдуга бүппэккэ-сүппэккэ тоһоҕолонон хаалбыт диэн суохха дылы. Онон хаһан эрэ судаарыстыба тутуутун уонна норуот архитектуратын холобурунан буолбут оскуола дьиэтэ харахпыт далыттан симэлийиэн сөптөөҕө. Билэрбит курдук, дойдубутугар сыллата 200 история уонна культуура паамятынныктара сүтэллэр - көтүмэх сыһыантан уонна эргэрэн.

Хомойон да хоргутан да олору төннөрбөккүн, арай курус тыын кууспатын туһугар кэнчээри ыччаппытын санаан ураты сирдэрбитигэр, тутуулларбытыгар ураты болҕомтону ууруохтаахпытын суруллубатах сокуонунан ааҕыахха дуу.

Бу чааһыгар Таркаайылары хайгыахха эрэ сөп: дирээлэһэн туруорсаннар, кэпсэтии бөҕөҥү ыытаннар, суруктары тиһэннэр сыалларын ситтилэр. От ыйын 15 күнүгэр СӨ культуурунай нэһилиэстибэ эбийиэктэрин харыстыыр департамент олохтоохторго кэтэһиилээх үтүө сонуну иһитиннэрдэ: Марха оскуолатын дьиэтэ, историческай-культуурунай суолталаах эбийиэк быһыытынан билиниллэн Арассыыйатааҕы реестргэ киирдэ!

Маннык үөрүүлээх түгэн үрүҥ айыылардыын быстыспат ситимнээх аатырбыт алгысчыт Алиса Михайловна кэрэкээн тылларынан эбии киэркэйдэ, кырдьаҕас оскуола тэлгэһэтигэр айбыт-туппут өбүгэлэр барахсаттар куттара билиннэ, ураты сылаас илгийдэ, сырдык сыдьаайа сандаарда...

Матрена Тимофеева, Пантелеймон Петров аатталарыгар барамматбарҕа махтал тыллара этиллиэхтэрин этилиннилэр. Саас саахынан кылгастык кэпсээтэххэ, Саха АССР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, РСФСР социальнай хааччыйыытын туйгуна, үлэ уонна социальнай сайдыы бочуоттаах бэтэрээнэ, саха маанылаах Далбар Хотуна, Марха оскуолатын попечителэ Матрена Тимофеевна Тимофеева киинэ түспүт Хатыҥ Сыһыытын күннэтэ ахтар-саныыр төлөннөөх хоммуньуус, чаҕылхай советскай-партийнай үлэһит оччоттон-баччаҕа диэри төрөөбүт түөлбэтигэр көмөтө-кыһамныта ааҕан ситиллибэт.

Билигин 80-нун аастар да общественнай үлэтин өрө тутар. Дьокуускай буоллун, Таркаайы, Хорула да буоллуннар. Хатыҥ Сыһыы Өтөөкүтүгэр аҕата Тимофей Антонович, дьоно Боһууттар, Алабыйаалар аатталарын кэриэстээн кэм кэрэһитэ буолбут ытык сэргэни сакральнай өйдөбүннүк оҥорон нэһилиэк кэрэхсэбиллээх сирин (достопримечательность) ахсааныгар киллэрбитэ.

Арассыыйа норуоттарын историятын уонна культуратын эбийиэктэрин реестригэр киирбит Марха оскуолатын дьиэтэ.

Попечитель М.Т.Тимофеева туһунан кинигэ

Оскуола дьиэтэ историческай-культуурунай суолталаах эбийиэк буолбут түгэнин бэлиэтиир үөрүүлээх тэрээһиҥҥэ кыттыбыт дьон.

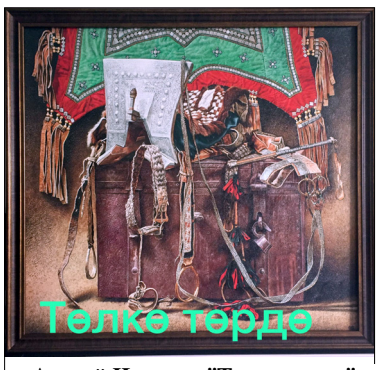

Андрей Чикачев "Төлкө төрдө" диэн жикле техниканан толоруллубут хартыыната.

Оскуола дьиэтэ кыраайы үөрэтэр түмэл буолан турар, онно маҥнайгы олугу РСФСР үөрэҕириитин туйгуна, историк учуутал Николай Ильич Степанов уурта. Түмэл аналын толорон иһэр, ыалдьыттар сөҕөллөрө-махтайаллара уҕараабат.

Икки сыллаҕыта оройуон салалтата киин сылытар ситимтэн араартарбыта, электросылытыыга көһөттөрбүтэ. Төрүөтэ - ороскуот улахан, харчы суох диэн. Былырыыҥҥыттан аны электросылытыы да сыаналаах диэтилэр, оройуон салалтата экспоналаттара оскуолаҕа көһөрөргө этии киллэртэ.

Бу чааска, бу мүнүүтэҕэ-сөкүүндэҕэ диэбиккэ дылы түмэл инники дьылҕата туманҥа муммут курдук. Үөрэҕи-сайдыыны аһара баһылаабыттар виртуальнай музейдар үйэлэрэ үммүтэ, онон эһиги да түмэлгитин сыппараҕа киллэриҥ дииллэрэ эмиэ баар суол. Ол сыыппараҕа көһөрүү аптаах торуосканан сапсыйан көрүөх бэтэрээтигэр оҥоһуллубат. Кини уһун бириэмэни ирдиир, сыыппара технологията абыраллаах, олохтоох түмэл сыыйа онно көһөрө чуолкай.

Оттон онуоха маныаха диэри экспозициялар турбут миэстэлэригэр, олохсуйбут дьиэлэригэр хаалаллара наада. История уонна культуура паамятынныыгар өссө музей үлэлии турара суолтатын үрдэтэрин таһынан ыччаты патриот тыыныгар иитиигэ улахан кылааты киллэрэрэ чуолкай.

Үөрүүлээх түгэҥҥэ Хатыҥ Сыһыыга олоро сылдьыбыт дорҕоонноохтук аттанар, суон сурахтанар талба талааннаах биллиилээх худуоһунньук Андрей Чикачев "Төлкө төрдө" ("Дорога судьбы") диэн жикле техниканан толоруллубут хартыынатын бэлэх уммутун дириҥ иэйиигэ, апкаабыланҥа ылларан харыс да халбарыйбакка чааһы быһа көрдүбүт. Хартыына - норуот муударана, олоххо айаммыт суола, бэҕэһээҥҥибит-бүгүҥҥүбүт-сарсыҥҥыбыт. Быһата, кэрэ төлкөнү түстүөҕүҥ диэн.

Оннук да буолуоҕа, бүгүҥҥү тэрээһин ону өссө чиҥэтэн биэрдэ.

Афанасий ИВАНОВ.

Ааспыт кэм ааспат амтана

буолбут оскуолабыт аны судаарыстыба харыстабылыгар киирдэ, онон федеральнай сокуонунан сүрүннэнэр. Санаттахха, Саха сиригэр тыһыынчаттан арыый тахса культуурунай нэһилиэстибэ эбийиэктэрэ булуллан тураллар, о.и. Марха оскуолата.

Өбүгэлэр үлэлэрэ-ситиһиилэрэ өлбөөдүйүө суохтаах - оскуоланы кимнээх туппуттарын билээри токоолостум да элбэҕи билбэтим. Өрүү буоларын курдук киэҥ-куоҥ билиилээх, былыргыны сыыска-буорга түһэрбэккэ харыстыыр, дьиҥ-чахчы дойдумсах киэнэ бастыҥа Марианна Семеновна Маяровскаяҕа тиийдим, урут да көмөлөспүтэ халлаан сулуһунуу элбэҕиттэн.

Урутаан эттэххэ, кини көҕүлээһининэн 30-ус сыллардааҕы табаарыстыба икки этээстээх ыскылаата былырыын сарайдаммыта. Өссө да үйэлэргэ туруоҕа. Кини нэһилиэстибэ паамятынныыга буолбат, "достопримечательность наслега" дэнэр, бу - үчүгэй.

Марианна Семеновна кинигэ уларыста, онно Марха оскуолатын тутуутун туһунан Чаппанда олохтооҕо 79 саастаах Дмитрий Алексеевич Яковлев 2004 с. суруйбут ахтыыта маннык эбит:

"Марха оскуолатын маҥнайгы дьиэтин С.П. Алексеев-Боһуут уонна быыбарынай кулуба Кривогорницын тэрийиилэринэн Чаппанда дьоно: ("Кыым" холкуос территориятыгар) Таккыаччы Иннокентий, Герасим Яковлев, кэлин оскуолаҕа үлэ уруогун уһуннук үөрэппит С.С. Никифоров-Дырбыкы прорабтаабыта, төрдүстэрэ Халанников буолан туппуттара. Барахсаттар уус да дьоннор быһыылаахтара. Модьу баҕайы бэрэбинэни төрдүн төбөтүн биир тэҥ гына суораллара. Мин уончалаах уол сылдьан туталларын көрөр этим...".

Ааҕааччы тиэкискэ "маҥнайгы дьиэтин" диэҥҥэ хараҕын хатыыра наада. Оттон реестргэ киирбит оскуола дьиэтэ иккис буолар. Ол курдук 1914 с. аһыллыбыт оскуола үс кылаастааҕа, оттон 1931 с. оскуола "школа крестьянской молодежи" диэн аттаммыта, 1943 сылтан сэттэ кылаастаммыта.

Хомойуох иһин 1929 с. норуот күүһүнэн тутуллубут оскуолаҕа кимнээх үлэлээн-хамсаан ааспыттара хаһан эрэ баар курдук үһү да... Баҕар, ханна эрэ хараллан сытара буолуо, оччотугар сибээстэһэрбит хайаан да наада, улаханнык эрэнэбит уонна урутаан махтанабыт.

Андрей Чикачев уонна "Төлкө төрдө"

СӨ-гэр культуурунай нэһилиэстибэ эбийиэктэрин харыстыыр департамент боломуочуйачик биллэн турар. Бу түөрт быраайыак күүстээх түмсүү баар буолан олоххо киирбиттэрин чорботон этэр хайаан да наада.

Өрөспүүбүлүкэттэн биир быраайыакка 1,5 мөл. диэри көрүллэр, атынын олохтоох дьаһалта, спонсордар, олохтоохтор кыттыһаллар. Ол курдук, олоххо киирбит кэнники икки быраайыагы ылан көрдөххө маннык: паарканы күрүөлээһиҥҥэ, уотун, ортотугар баар олорор сирин оҥоруурга олохтоох бүддьүөттэн - 225 тыс., нэһилиэнньэттэн - 100 тыс., спонсордартан - 225 тыс. солк.; тоҕус мусорнай туочка оҥоруурга бүддьүөттэн - 184 тыс., олохтоохтортон 127 тыс. үбүлэммитэ.

Быйылгы сылга кылабыыһаны күрүөлээһин үлэтигэр биирдиилээн кыттыһар спонсордар бааллар, олохтоохтор инникитин курдук көхтөөх буолуохтара диэн эрэл эмиэ баар.

Октябрьскай нэһилиэк дьаһалтатын пресс-сулууспата.

– Олохтоох көҕүлээһини өйөөһүн –

Түөрт быраайыак олоххо киирдэ

Араас хабааннаах үлэҕэ үбүлээһин куонкурс чэрчитинэн буолар буолбута быданнаата. Өссө биһиги промышленнай улуус муниципальнай тэриллиитэ буоламмыт икки өттүттэн кыттыһыы быһыытынан былаан олоххо киирэригэр хапсыахпытын сөп. Холобур, былырыын улуус бүддьүөтүн уонна өрөспүүбүлүкэ дорожнай фондатын суотугар Тыалыкыга 1,2 км суол аспаалламыта. Бу үлэ салҕанан быйыл Теленков уулуссаҕа аспаал тэлгэнэрэ күүтүллэр.

Куонкурстарга төннүөххэ. Сыллата ыытыллар куонкурстартан биирдэстэрэ - ППМИ. Өрөспүүбүлүкэ үп-харчы министиэристибэтэ "Программа поддержки местных инициатив" бырагыраматыгар Октябрьскай нэһилиэк дьаһалтата 2018 сылтан кыттар. Дьоҕус бырайыактарынан киирсэргэ бу саамай сөптөөх куонкурс. Алта төгүл кыттаһынтан түөрдэ ситиһиилээх: 2018 с. - сайыҥҥы водопровод, суол өрөмүөнэ, 2020 с. - паарканы тупсарыы, 2021 с. - мусорнай туочкалары оҥоруу, 2023 с. - кылабыыһаны күрүөлээһин сотору саҕаланыа, аукцион нөҥүө бэдэрээтчик биллэн турар. Бу түөрт быраайыак күүстээх түмсүү баар буолан олоххо киирбиттэрин чорботон этэр хайаан да наада.

Былырыын сэтиннньигэ нэһилиэк тэрилтэлэрин, олохтоохторун кытары ППМИ бырайыактарын тула мунньахтар буолбуттара. Хаартыскаҕа "Биһик" уһуйаан кэлэктиибэ уонна нэһилиэк баһылыгын солбуйааччыта А.М. Иванова.

Өрөспүүбүлүкэттэн биир бырайыакка 1,5 мөл. диэри көрүллэр, атынын олохтоох дьаһалта, спонсордар, олохтоохтор кыттыһаллар. Ол курдук, олоххо киирбит кэнники икки бырайыагы ылан көрдөххө маннык: паарканы күрүөлээһиҥҥэ, уотун, ортотугар баар олорор сирин оҥоруурга олохтоох бүддьүөттэн - 225 тыс., нэһилиэнньэттэн - 100 тыс., спонсордартан - 225 тыс. солк.; тоҕус мусорнай туочка оҥоруурга бүддьүөттэн - 184 тыс., олохтоохтортон 127 тыс. үбүлэммитэ.

Быйылгы сылга кылабыыһаны күрүөлээһин үлэтигэр биирдиилээн кыттыһар спонсордар бааллар, олохтоохтор инникитин курдук көхтөөх буолуохтара диэн эрэл эмиэ баар.

Октябрьскай нэһилиэк дьаһалтатын пресс-сулууспата.

– Тутуу –

Былааннаммыт үлэлэр бараллар

Ньурбаҕа ханнык тутуулар баран иһэллэрин туһунан "Инвестиционнай тутуу управлениетын" Муниципальнай казеннай тэрилтэ салайааччыта Константин Русланович Иванову кытары кэпсэтиибин хаһыат ааҕааччыларыгар тиэрдэбин.

- Константин Русланович, Ньурба улууһугар тутуу үлэтин туһунан ааҕааччыларга сырдатыан дуо?

- Ньурба улууһугар кэнники сылларга улуус салалтата өрөспүүбүлүкэ салалтатын кытары үлэтин түмүгүнэн, тастан киирэр үптэн уонна оройуон үбүлээһининэн улахан өр күүтүүлээх эбийиэктэр Күндээдэҕэ 176 миэстэлээх оскуола, Чаппандаҕа 100/50 миэстэлээх оскуола-саада, Ньурба куоратыгар драматическай тыйаатыр үлэҕэ киирбиттэрэ.

- Бу сыллааҕы тутуулар туустарынан билиһиннэриҥ эрэ.

- Билиҥҥи туругунан "Саахалланар туруктаах дьиэлэртэн көһөрүү" бырагыраманан 6 социальнай эбийиэк: Комсомольскай уулусса 99 уонна 101 №-гэр 58 уонна 53 квартиралардаах тутууну "Региональнай сайдыы" ХЭТ ыытар. "Нидстрой" ХЭТ Комсомольскай уулусса 125 №-гэр 30 квартиралаах дьиэ тутуутун, Кузаков уул. 40 №-гэр 32 квартиралаах дьиэни "Виком" ХЭТ, "Саха Билд" ХЭТ Кузаков уул. 17, 18, 20 №-дээх, уопсайа 82 квартиралаах дьиэ тутуутун ыыталлар.

Ону таһынан, быйыл Маарга 35 миэстэлээх оҕо уһуйаана үлэҕэ киириэхтээх, Үөдэйгэ 10/25 миэстэлээх оскуола-саадын маҥнайгы этаба, 4 квартиралаах эдэр испсэлиистэргэ аналлаах олорор дьиэ Таркаайы уонна Сүлэ нэһилиэктэригэр тутуллан үлэҕэ киириэхтээхтэр.

Дьаархаҥҥа 35 миэстэлээх оҕо уһуйаныгар саҥалыы уларытыы үлэтэ бара турар, быйыл үлэҕэ киириэхтээх.

Хатыыга федеральнай бүдьүөттэн оскуола өрөмүөнэ ыытыллар. Манна бэдэрээччитинэн ("Масстрой" ХЭТ) үлэлиир.

Ньурба куоратыгар Амакинка микрооройуонугар ууну ыраастыыр ыстаансыйаҕа технологиятын уларытар, кыамтатын улаатыннарар сыалтан, эбии эбийиэк тутулунна. Билигин сууккаҕа 800 куб.м. ууну ыраастыыр буолуоҕа.

Үөдэйгэ 10/25 миэстэлээх оскуола-саад

Таркаайыга 4 квартиралаах специалистарга аналлаах дьиэ

Маарга 35 миэстэлээх оҕо уһуйаана

Дьаархаҥҥа 35 миэстэлээх оҕо уһуйаныгар саҥардан уларытыы үлэтэ

Бу иннинэ сууккаҕа 300 куб.м ууну ыраастанар этэ.

2027 сылга Ньурба улууһугар Манчаары оонньуулара ыытылларынан сибээстээн, 3000 киһи олорор легкоатлетическай манежтаах стадион тутуута быйылгыттан саҕаланна, билигин матырыйаал таһыыта барар турар. Бэдэрээччитинэн ("Сэттэ" СК ХЭТ) буолар. Контракт суумата 607 мөл. солк.

- Константин Русланович, "Юнион" кинотеатр таһыгар, уруккута музей дьиэтэ турбут сиригэр туох тутуута барыахтааҕый?

- Итиннэ чааһынай предприниматель тутуу ыытыахтаах.

- Оройуон иһинээҕи федеральнай суолларга үлэлэр тустарынан билиһиннэриҥ эрэ.

- Быйыл саас элбэх халаан уута киирэн суолларбытыгар үгүс мэһэйи үөскэттэ, онно эбиитин ардахтаах сайын кэлэн суолларбыт кууран быстыбаттар. Ол курдук Марха уҥуор олорор нэһилиэктэрбит "Чуукаар-Быһыттаах - Маалыкай - Хатыы" сиринэн сырыылара хаччахтанан тураллар. Билиҥҥи туругунан "Быһыттаах-Чуукаар" суолугар "Партнер" тэрилтэ ууну түһэрии үлэтин бүтэрдэ, уопсайа 8 км усталаах сиргэ үлэ барда.

"Чуукаар-Киирэп" суолугар Агроснаб тэрилтэтэ үлэлиир, Куоначчаан үрэҕин таһыгар биир турбаны түһэрдилэр. Билигин Стрижевскэй учаастагар ууну түһэрэр ханаалы хаһа сылдьаллар, бу суолга өссө биэс сиринэн куһаҕан учаастактар бааллар.

Суол хаһаайыстыбатын министиэристибэтигэр аварийнай-чөлүгэр түһэрии үлэни ыытарга сайаапка бэриллибитэ, онно үпхарчы көрүлүннэҕинэ салгыы ити учаастактарга үлэ барыа.

Быйыл суол хаһаайыстыбатын министиэристибэтигэр икки нэһилиэк аатыттан сайаапка киллэрэн, хамыыһыйаны аахаммыт пилотнай бырайыакпытынан үлэбитин салҕыыр буоллубут. Ол курдук Антоновкаҕа Теленков, Ньурбачааҥҥа П.Николаев аатынан уулуссалар аспаалланыахтара.

Ньурба куоратын уулуссаларын аспааллааһыҥҥа үп көрүллэ илик.

- Константин Русланович, сиһилии эппиэттэри биэрбиккит иһин махтал.

Кэпсэттэ
Антонина СЕМЕНОВА.

– Ньурбалар – алмаас промышленноһыгар –

Улахан тиэхиникэ өрөмүөнүгэр үлэлиир

Геннадий Соловьев Накыыҥҥа 21-с сылын силиэсэрдиир.

Бүгүн Маалыкай биир мааны күтүөтүн туһунан кэпсиэхпит. Кини 1956 с. Уус Алдан Найахы нэһилиэгэр Аксинья Даниловна, Степан Семенович Соловьевтар диэн ыалга төрөөбүт. Оҕо сааһа ити төрөөбүт нэһилиэгэр ааспыт. Оскуола кэнниттэн сопхуоска 2 сыл үлэлээн баран аармыйаҕа сулууспалаабыт.

1978 с. Маалыкай кыыһын Ефремова Мария Елисеевналыын көрсөн таптаһан ыал буолан Маалыкайга олохсуйбуттар.

Ити сыл мин тыа хаһаайыстыбатын министиэристибэтигэр командировкаҕа бара сылдьыбытым. Оруобуна мин министиэристибэ дьиэтигэр кинилэри көрсүбүтүм. Онно Маша уолун кытта билсиһиннэрбитэ, Соловьев Геннадий Степанович диэн. Эдэркээн бэйэлээх оҕолор ыал буолан Маалыкайга барыахтаахпыт диэбиттэрэ. Онно мин Соловьев диэн араспаанньалаах ыал баар буолалларыттан үөрэ санаабытым. Дьоннор аймахтыыгыт дуо диэн ыйытааччылар. Нам уонна Уус Алдан Өлүөнэ өрүс нөҥүө сыталлар, ордук мин төрөөбүт Үөдэйим үрдүк мыраныгар таҕыстахпытына киһи хараҕа ылар-ылбатынан Өлүөнэ нөҥүөтүгэр Суотту нэһилиэгэ сытар. Онон ханан эрэ баҕар уруулуу да буолуохпутун сөп диэн күлэ-оонньуу этиэххэ сөп.

Чэ бээ, тиэмэбиттэн кыратык халыйдым. Геннадий кэлээт да "Ст. Васильев" аатынан сопхуоска тырахтарыыһынан үлэлии киирбитэ.

Кини кэлбит сылларыгар Бүлүү Гэһиттэн уоту киллэрии үлэтэ бара турар кэмэ буолан уонна сопхуоска элбэх тутуу барарынан тутуу маһын таһыыга үгүстүк үлэлээбит. Бу үлэтигэр аҕа табаарыстарым Ушканов Ф.А., Андреев Б.Н., Егоров В.В. (Быаккай) сүбэ-ама биэрэн көмөлөспүттэрэ диэн истиҥник ахтар. Нестер Климович Антонов дириэктэринэн кэлэн сылгы собуотун тэрийбитэ уонна сири оҥорууга анаан луго-мелиоративнай, онтон уларытан суол-мелиоративнай этэрээти тэрийбитэ. Бу этэрээт хаһаайыстыба иһинээҕи суоллары, үммэт сирдэри таҥастаан от сиэмэтин ыһара уонна эбиэс ыһан күһүөрү сиилэс бэлэмниирэ. Онон бу этэрээккэ улахан тиэхиникэлэри сопхуос атыыласпыта. Хас да Урал, КАМАЗ массыыналар, К-700, Т-150 тыраахтырдар, сиилэс комбайннара кэлбиттэрэ. Манна Геннадий Степанович Т-150 тыраахтыры ыыппыта, сайынын сиилэс комбайнын үлэлэтэрэ. Онон ханнык баҕарар тиэхиникэҕэ үлэлээн тиэхиникэ туругун үчүгэйдик билэр буоллаҕа. Ол иһин даҕаны кинини суол-мелиоративнай этэрээт мэхээнньигинэн анаатахтара. Кэлин Маалыкай учаастагар эмиэ мэхээнньиктээбитэ.

2002 с. Накыыҥҥа үлэлии тахсар. Манна Ньурбатааҕы хайа-байытар кэмбинээтин хайа боруодатын тиэйэр улахан тиэхиникэни өрөмүөннүүр сыаҕар силиэсэринэн үлэлии киирэр. Бастаан манна олохтоох дьон аҕыйахтар эбит, кэлин элбээбиттэр, "Элбэх саха ыччата үлэлиириттэн үөрэбин", - диир Геннадий Степанович.

Геннадий Степанович Накыыҥҥа улахан тиэхиникэ өрөмүөнүгэр үлэлээбитэ 21 сыла буолла. Манна да үлэ эрэсиимэ кытаанах. Бу үлэҕэ эмиэ симиэнэнэн үлэ, сороҕор түүн, сороҕор күнүс үлэ чаһын толору үлэлииллэр. Үлэ тохтообокко күнүстэри-түүннэри барар. Маннык үлэни киһи эрэ барыта тулуйбат.

Геннадий Степанович төһө да сааһырдар тэтимин түһэрбэккэ үлэлии сылдьарыттан биһиги, бииргэ үлэлээбит сопхуос, сылгы собуотун бэтэрээннэрэ үөрэбит. Саха уолаттара ханнык да үлэттэн чаҕыйбакка үлэ мындырдарын баһылаан промышленность бары көрүҥнэригэр ситиһиилээхтик уһуннук үлэлииллэрин Бордоҥ нэһилиэгин олохтоохторо көрдөрө сылдьаллар.

Геннадий Степанович тыа хаһаайыстыбатыгар чиэһинэйдик үлэлээн үгүс грамоталардаах, төмпүйүөн да тырахтарыыс аатын сопхуоска ылара. АЛРОСА-ҕа даҕаны үлэлии сылдьан үчүгэй үлэтинэн, дьоҥҥо эйэҕэс сыһыанынан сыаналанан Ил Түмэн кыһыл көмүс чаһыылаах Грамотатынан наҕараадаламмыта.

Олоҕун аргыһынаан Мария Елисеевналыын 5 оҕону төрөтөн, үөрэтэн үлэһит ыал оҥортоон билигин элбэх сиэн эһээтэ, эбээтэ буолан этэҥҥэ олороллор.

Дьэ ити курдук үлэһит дьон хайдах баҕарар олохха бэйэлэрин олохторун сөптөөхтүк тэринэн дьоллоохтук олороллор, сааһырбыттарын да иһин таһаарыылаах үлэттэн илиилэрин араарбаттар.

Вера СОЛОВЬЕВА,
Маалыкай с.

– 2022-2031 с.с. Россияҕа наука уонна технология уон сыла –

Сэдэх идэтинэн наука үрдэллэрин баһылаабыт биир дойдулаахпыт

Биир дойдулаахпыт, Ньурба оройуонун Хаҥалас нэһилиэгэр күн сирин көрбүт техническай наука доктора, профессор, итиинэн, гаа-һынан хааччыйыы уонна салгыны ыраа-һырдыы үрдүк квалификациялаах инженера КЫЛАТЧАНОВ Альфред Павлович быйыл төрөөбүтэ 75 сыла туолар.

Альфред Павлович 1948 сыллааҕа бэс ыйын 14 күнүгэр Хаҥаласка тыа сирин биир киэн туттар интеллигент ыалыгар, учууталлар дьиэ кэргэттэригэр Аҕа дойду сэриитин бэтэрээнэ, РСФСР үөрэҕириитин туйгуннара Павел Павлович уонна Наталья Иосифовна дьиэ кэргэнигэр төрөөбүтэ. Альфред оҕо сааһа Мархаҕа ааспыта, манна үөрэнэн оскуоланы бүтэрбитэ. Үөрэххэ дьоҕурдаах уол ордук туочунай, естественнай наукаларга уһулуччу билиилээҕэ.

Оскуоланы бүтэрээт Горьковскайдааҕы инженернай строительнай институтка ситиһиилээхтик үөрэнэн, инженер идэлээх Дьокуускайга кэлэн, СГУ инженернэй-техническэй факультетыгар устудьуоннары үөрэтэн саҕалаабыта. Кэскиллээх педагог оччотооҕу сэдэх идэҕэ техническэй каадырдары бэлэмнээһин бастакы олугун уурсубут киһинэн буолар. Салгыы Ленинград куоракка научнай үлэтигэр стажировканы ааспыта, СГУ ИТФ итиинэн, гаа-һынан хааччыйыы уонна салгыны ыраа-һырдыы кафедратын сэбиэ-диссэйинэн үлэлээбитэ. Салайааччы, үөрэтээччи быһыытынан Сахатын сиригэр инженердары бэлэмнээһиҥҥэ элбэх сыратын, билиитин ууран үлэлээбитэ.

А.П.Кылатчанов.

1996 сыллааҕа Москватааҕы Государственнай университет Учуонай Сэбиэтигэр диссертациятын туйгуннук көмүскээн, Альфред Павлович Кылатчановка техническэй наука докторын үрдүк аата ингэриллибитэ. Кини 60-тан тахса научнай үлэлэри, монографиялары суруйбута, 3-с научнай арыйыыта Российскай патент ылбыта.

Хаҥалас түмэлигэр А.П.Кылатчановка аналлаах быыстапка турда.

РФ Президенэ Владимир Путин 2022-2031 сыллары Россияҕа наука уонна технология уон сылынан биллэрбитэ. Бу күннэргэ биир дойдулаахпыт, техническэй наука доктора Альфред Павлович Кылатчанов үбүлүөйдээх сылыгар анаан В.А. Петрова аатынан кыраайы үөрэтэр түмэлгэ "Инженерами не рождаются, инженерами становятся" диэн быыстапка Альфред бииргэ төрөөбүт балта, АЛРОСА бэтэрээнэ Марианна Павловна бэлэхтээбит матырыйаалларыгар олоҕуран турда.

З.В.Анисимова кэпсээнин болҕойон иһиттилэр.

Кылатчановтар аҕа уйа биһиги нэһилиэкпит остуоруйатыгар биир дьоһун миэстэни ылаллар. Аҕа дойду уоттаах сэриитигэр биир дьиэттэн 4 сэрии кыттыылаахтарын - бырааттыы Кылатчановтар бойобуой суолларын туоһута буолбут өйдөбүнньүк мэҥэ таас Мас Арыы уонна Мииһээн сыһыыларын ыпсалҕаннарыгар ууруллубута.

Чахчыта да, инженер буолан төрөөбөттөр, инженер буолан уһуйуллан тахсаллар. Хаҥалас сиригэр киинин түһэрбит техническэй наука доктора Альфред Павлович Кылатчанов бэйэтин кэмигэр техническэй наука өттүнэн элбэх үлэлэри ыыппыта, тыйыс усулуобуйалаах Сахатын сиригэр итииннэн, гаа-һынан хааччыйыы уонна салгыны ыраа-һырдыы курдук кэскиллээх үлэлэргэ улахан учуонай буолан үүммүтэ, айбыта биир дойдулаахтарыгар, эдэр ыччакка мэлдьи махталынан ахтылла, үөрэтиллэ турдун!

От ыйын 13 күнүгэр биир дойдулаахпыт техническэй наука доктора Альфред Павлович Кылатчанов төрөөбүтэ 75 сылыгар анаммыт, олоҕун, айар үлэтин билиһиннэрэр тэрээһин олохтоох түмэлгэ Ньурбаттан тахсыбыт ыалдьыт эдэр ыччаттары кытта сэргэхтик ааста.

Аата сырдыгынан ахтылла туруо

Омугуттан тутулуга суох норуот олорон кэлбит остуоруйатын, олоҕун-дьаһаҕын, материальнай уонна духуобунай культууратын диринҥник үөрэтэр бу наука - "Этнография" кэнники сылларга ордук үөрэтиллэр уонна кэрэхсэнэр буолла.

Быйыл саха омук төрдүн-уйуһун чинчийбит биллиилээх учуонай, этнограф Гаврил Ксенофонтов төрөөбүтэ 135 сыла. Юрист идэлээх, саха норуотун интеллигенциятын бастакы көлүөнэтигэр киирсэр улахан учуонай, этнограф, фольклорист Гаврил Васильевич Ксенофонтов 1888 с. тохсунньу 16 күнүгэр Хаҥалас улууһун 3-с Малдьаҕар нэһилиэгэр төрөөбүтэ.

Гаврил Ксенофонтов Дьокуускай куоракка реальнай училищены, Томскайдааҕы университет юридическай факультетын үөрэнэн бүтэрэн, адвокатынан үлэлээбитэ. Ол эрэн дьоҕурдаах юрист 30 сааһыгар олоҕун тосту уларытан, науканы талбыта уонна онно туох баар күүһүн, олоҕун барытын анаабыта.1920 сылтан Г.В. Ксенофонтов научнай үлэнэн утумнаахтык дьарыктанар сыаллаах, дойду бөдөҥ учуонайдара үлэлиир Иркутскай университетыгар үлэҕэ киирбитэ. Манна үс сыл үлэлээн баран, фольклорнай уонна этнографическай матырыйааллары хомуйар сыаллаах экспедицияларга сылдьыбыта. Биир сылы быһа Булуҥ уокуругар уонна Өлөөн өрүс тардыытыгар сылдьан, хотугу сахалар олохторун-дьаһахтарын, фольклордарын, итэҕэллэрин дьаныһан туран үөрэппитэ.

Г.В.Ксенофонтов.

1925-26 сс. Г.В. Ксенофонтов улахан айаҥҥа туруммута. Кини 1921-1926 сс. Дьокуускайынан, Арҕаа Хаҥалаһынан, Бүлүү уокуругунан, Аллараа Тунгусканан, Красноярскай кыраайынан, Арҕаа Бүрээтийэнэн уһун унньуктаах айаҥҥа сылдьан хомуйбут баай матырыйаала "Эллэйада" диэн сүдү айымньы буолбута. Биллиилээх академик, археолог, этнограф А.П. Окладников "Эллэйаданы" киэҥ кээмэйдээх уонна дэҥҥэ көстөр сэдэх үлэ диэн үрдүктүк сыаналаабыта. Кэскиллээх үлэни ыыта сылдьар учуонай Гаврил Ксенофонтов айанын хайысхатынан саха норуотун төрүттэрин-уустарын туһунан номохтору, сэһэннэри, кэпсээннэри хомуйбут матырыйаалларын "Ураанхай сахалар" диэн икки чаастаах үлэтигэр эмиэ туттубута. Бу саха омук хайдах уонна хаһан үөскээбитин ыраҥалыыр үлэтигэр суруйарынан, араас кэмҥэ таба, сүөһү дьарыктаах ураанхайдар, сахалар үс долгунунан бу дойдуну булбуттар, олор булкуһан биир саха омугун үөскэппиттэр. Онон, Г.В. Ксенофонтов этэринэн киин, Бүлүү, хоту сахалара тус-туһунан төрдүлээх-уустаах буолаллар.

Ньурба оройуонун Хаҥалас нэһилиэгэ тоҕо Эчик Хаҥалаһа диэн аатталлыбыт туһунан кэпсээн уһулуччулаах учуонай Г.В. Ксенофонтов "Эллэйада" кинигэтигэр эмиэ киирэ сылдьар. Бу туһунан оччотооҕу "Коммунизм суола" хаһыакка биир дойдулаахпыт, ССРС суруналыыстарын сойуһун чилиэнэ Афанасий Иванов 1981 сыл алтыннаа 31 күнүгэр тахсыбыт ыстатыйатыгар сиһилии суруйбут уонна Г.В. Ксенофонтов "Эллэйадатыгар" бэчээттэммит үһүйээннэргэ, кэпсээннэргэ олоҕуран ким хантан хаанааҕын, кимтэн кииннээҕин аҕаан-аттаран таһаарыахха сөп эбит диэн түмүктээбит.

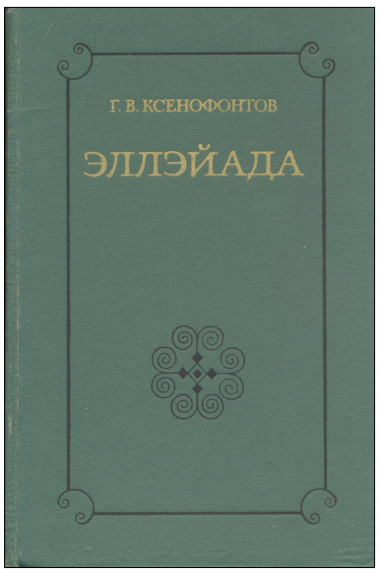

Г.В. Ксенофонтов 20-с сыллар бүтүүлэригэр бэчээттэппит 4 үлэтин холбоон 1942 с. "Шаманизм. Избранные труды" диэн кинигэтэ бэчээттэммитэ. Бу кинигэҕэ биһиги Хаҥаласпытыгар олорон ааспыт ойууннар тустарынан сэһэннэр киирбиттэр. Оччотооҕу биһиги нэһилиэкпит бас-көс дьонун 66 саастаах Михаил Борисовы уонна Василий Борисовы көрсөн кэпсэппит. Г.В. Ксенофонтов "Ураанхай сахалар" үлэтигэр суруллларынан кини Хаҥалас нэһилиэгэр 1925 сыллааҕа кулун тутар 7 күнүгэр сылдьан, сааскылыы сымнаан сытар хаарга атаҕын тилэҕин үктээн хаалларбыта, олохтоохтору көрсөн кэпсэтэн барбыта нэһилиэк олорон кэлбит остуоруйатын баай ис хоһоонуур, онон киэн тутта саныыгын.

Гаврил Васильевич 1937 с. Москва уобалаһын Дмитров куоратыгар олорон "Ураанхай сахалар" 2-с томун суруйбута. Ол эрэн оччотооҕу кэм тыйыс сокуона, репрессия ыар тыына тумнубакка, Гаврил Ксенофонтов 1938 сыллааҕа муус устар ыйга "Сахалар дьыалалара" диэҥҥэ буруйданан П.А. Ойуунускайдыын бииргэ тутуллубута уонна атырдьах ыйыгар ытыллыбыта.

1957 сыл атырдьах ыйын 22 күнүгэр ССРС Үрдүкү Суутун Байыаннай кэллиэгийэтин быһаарыытынан улахан учуонай үтүө аата тилиннэриллибитэ. Гавриил Ксенофонтов аата Хаҥалас улууһун кыраайы үөрэтэр түмэлигэр, төрөөбүт нэһилиэгэр - Тиит Арыы орто оскуолатыгар иҥэриллибитэ.

Саха омук төрдүн-уйуһун, фольклорун чинчийбит, сурукка киллэрбит - баай нэһилиэстибэни хаалларбыт саха бөдөҥ учуонайа, историка, этнограба Гаврил Васильевич Ксенофонтов аата төрөөбүт норуотугар сырдыгынан ахтылла туруоҕа, кини соҕотох айанын суолугар көрсүбүт эрэйин, кыһалҕатын чинчийэр историктар, научнай үлэтин салҕыыр, үөрэтэр дьон баар буола турдуннар.

Мария НИКОЛАЕВА,
бибилэтиэкэр.

– СИА иһитиннэрэр –

Орто үөрэхтэргэ 6500 тахса миэстэ өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүттэн көрүлүннэ

Саха сиригэр 42 орто үөрэх кыһатыгар 6712 миэстэ өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүттэн көрүлүннэ. 11 кылаас кэнниттэн – 2987, 9 кылаас кэнниттэн – 3655, кэтэхтэн – 70 миэстэ.

Үөрэххэ тутар хампаанньа бэс ыйын 20 күнүттэн саҕаламмыта. Абитуриеннар орто профессиональнай үөрэх ханнык баҕарар идэтигэр туттарсыахтарын, төһө баҕарар сайабылыанньаны биэриэхтэрин сөп.

Электроннай киэбинэн сайабылыанньаны «Госуслуги» порталынан атырдьах ыйын 15 күнүгэр диэри ыытыллар. Айар дьоҕуру, физическай уонна психологическай тургутууну көрдөрөр эксээмэннээхтэр — атырдьах ыйын 10 күнүгэр диэри тиксэриэхтээхтэр.

Үөрэх тэрилтэлэрэ тутар хамыыһыйа үлэтин сэтинньи 25 күнүгэр диэри уһатар бырааптаахтар. От ыйын 1 күнүттэн атырдьах ыйын 10 күнүгэр диэри Уу тыраанныспарын институтун баазатыгар тутар хамыыһыйалар эппиэттээх сэкирэтээрдэрэ үлэлииллэр, аадырыстара, Водников уулуссатын, 1 нүөмэрдээх дьиэтэ.

– Абитуриент-2023 –

В улусе работает штаб абитуриентов

Каждый год у выпускников наступает период подачи заявлений в учебные заведения. Если раньше абитура проходила в очном формате и все уезжали поступать, сейчас же намного легче, можно даже сидя дома подавать документы на поступление. Но некоторые сами справляются с подачей документов. Поэтому в Нюрбинском районе работает штаб помощи абитуриентам под руководством Управления образования.

«С 20 июня началась работа штаба абитуриентов. Мы помогаем родителям и выпускникам с подачей документов. В основном мы работаем используя приложение “Госуслуги”. Помогаем собрать, заполнить нужные бланки и отправляем их в учебные заведения.

Также проводим консультации, сопоставляем их результаты ЕГЭ с требованиями ВУЗов. Находим подходящие под их запросы учебные заведения. Подбираем направления и специальности.

В прошлом году к нам обратились около 70 абитуриентов, в этом году пока 42, но к середине августа мы ждем поступающих в ССУЗы», - рассказывает Филиппова Полина Витальевна, ведущий специалист воспитального и дополнительного образования Нюрбинского района.

Также с 2022 года был разработан телеграмм-бот, который ответит на все вопросы и также предоставит всю информацию.

Содействие Управления Образования с абитуриентами помогает вовремя подать документы и подобрать подходящее направление.

Кира ПАХОМОВА.

– Патриоту иитии –

Чурапчыга эдэр поисковиктар слеттара

Бэс ыйын 12-15 күннэригэр Чурапчы оройуонун Арыылаах оскуолатыгар саҥа сүүрээн киирдэ. Оҕолорго сэрии буолбут сиригэр охтубут, кыайан буойун быһыытынан хараллыбатах сэриилэрэ дьоннору көрдүүргэ бастакы слет буолла. Мин бу слекка кыттыыны ыллым, Чурапчы оҕолоругар 19-с биригээдэ хайдах кыргыллыбытын кэпсээн, буойуттара кыайан булуллубакка сылдьалларын тоһоҕолоон, Старай Руссаҕа көрдөөһүн үлэтин чопчу биригээдэ сэриилэспит сириттэн саҕалыырга баҕа санаалаахпын биллэрбитим. Ньурба, Сунтаар оҕолоро эмиэ оннук санаалаахтарын эттим.

Саха сириттэн барааччылар, атылыы санаалаах дьон буолларбыт быһыытынан, биир хамааданан барарбыт буоллар диэтим. Ити этиим уонна биригээдэ буойуттарын көрдөөһүнтэн поисковай үлэбит саҕаланыыта олоххо киирэр буолла дуу диэммин үөрүүлээх эргийэн кэллим. Сиһилии слет туһунан.

2023 сыл олунньу ыйга 19-с хайыһар биригээдэтэ Ильмень күөлгэ кыдыллыбыта 80 сылын туолар кэмигэр кэриэстээһиҥҥэ Чурапчы улууһа 50-чэ киһилээх делегацията баран кэлбитин ахтан ааспыттаахпыт. Бу сырыы түмүгүнэн Чурапчы улууһа уонна Старай Русса оройуона киэҥ хайысхалаах кыттыгас үлэ былааннаммыта. Патриотическай үлэ биир көрүҥүнэн поисковай үлэҕэ ылсыһарга Чурапчы үөрэҕин салалтата (Посельскай Юрий Павлович), Арыылаах оскуолата (Скрябин Владислав Романович) Старай Руссаҕа үөрэх салаатын үлэһиттэрин кытта иккиһин бараннар кэпсэтиилэри ыыппыттара.

Сэрии саҕана Америкаттан "Кобра" самолеттары Аляскаттан аҕалыы олохтоно сылдьыбыта. Самолет көтөр трассата оруобуна Арыылаах нэһилиэгинэн ааһара эбитэ үһү. Биир самолет Тандаҕа, иккис самолет Арыылаах нэһилиэгэр саахалланан түспүттэр. Тандаҕа түспүт самолет улаханнык эмсэҕэлээбэтэх, ойууру солоон илдьэ барбыттара кэпсээҥҥэ сылдьар. Арыылаахха түспүт самолет бу олох хойукка диэри баара үһү диэн булчуттар кэпсиллэр эбит. Оннооҕор булчуттар самолет пропеллерын аҕала сатаабыттар да, ыарахана бэрт буолан, аара бырахпыттар.

Бу самолету оскуола оҕолорунан хаманда тэринэн көрдөөн көрүөххэ сөп этэ диэн оскуола дириэктэрэ Владислав Романович Тума Игорь Григорьевичка этиилээх тиийбит.

Тумаҕа Саха сирин эдэр ыччата поисковай үлэҕэ кыттыһарга турунарбытын 2022 сыллаахха күһүн бара сылдьаммын этэн турабын. Кыһыны быһа хайдах кыттыгас үлэни тэрийэри сүбэлэспиппит. Онон Игорь Григорьевич түгэни туһанан Саха сиригэр баран Арыылаах оскуолатын оҕолорун поисковай үлэҕэ бэлэмниири сөбүлэспит, самолет көрдөөһүнүгэр да кыттыһыах буолбут.

Таарыччы аҕыннахха, биир сырыы гынан Ньурбаҕа эмиэ кэлэ сылдьарга, оҕолору үөрэтэлииргэ былааннанар этэ. Хомойуох иһин, төһө эмэ поисковай үлэҕэ баҕалаах оҕолор баалларын үрдүнэн, ол өйөммөтөҕө, айыыргыыр аатырбыппыт. Маалыкайга икки устудьуон көрдөөһүн үлэтигэр урут сылдьыыбыттара, ол да сөп буолуо диэбит курдук буолбута. Тума Ньурбаҕа сырыыны бэс ыйын 5 күнүгэр былааннаабыта.

Онтон Сунтаар гимназиятын дириэктэрэ Евсеева Любовь Егоровна оҕолорун поисковай үлэҕэ кытыннарарга сөбүлэҥин биллэрбитэ. Кыттыгас хамааданан баррга сүбэлэһии буолбута. Онон поисковай үлэҕэ үөрэхпит тэриллибэтэҕэ хомолтолоох.

Былааннаммытын курдук Чурапчы Арыылааҕар бэс ыйын 12 күнүгэр слет аһыллыбыта. Былыык сирдээх, ардах түстэҕинэ сырыыта харгыстанар Арыылаахха Кытаанах оскуолатын оҕолоро эрэ тиийэн кэлбиттэрэ. 3 күннээх ардахтан чаҕыйан атын оскуолалар кыайан кэлбэтилэр.

Быйыл саас, өр кэмнэ хатаан туран баран, эмискэ уулларан сир дойду барыта уунан туолан хаалла. Инньэ гынан самолет көрдүү бараахыммыт эмиэ тохтоото. Ол эрэн ардах да, угуттааһын да слет үлэтин тохтоппото. Ардах түһэр кэмигэр оскуола иһигэр поисковай үлэ хайдах саҕаламмытын, онтон хомсомуол ылсыһан, бүтүн Сэбиэскэй Сойуус үрдүнэн көрдүүр этэрээттэр сыыйа тэриллэн барбыттарын, бастакы поисковиктар сийиэстэрэ буолбутун туһунан кэпсээн, киинэлэри көрүү олохтонно.

Кэлин халлаан көммүтүгэр оскуола площадкатыгар уонна "Марха баала" диэн алаас сиргэ балаакканы туруорууга, миноискатели туһаныыга, араас ол-бу сүүрүүлээх-көтүүлээх күрэхтэһиилэри тэрийэн ыытылынна, костер тула гитаранан доҕуһуоллаах ырыа дьиэрэйдэ. Оҕолор балаккаҕа үөрэ-көтө хоннулар, истибэтэхтэрин иһиттилэр, көрбөтөхтөрүн көрдүлэр. Поисковай үлэ сыалын-соругун, сэриигэ тутуллубут дэлби тэбэр миинэлэртэн, гранаталартан, снарядтартан хайдах харыстанан үлэни ыытыы, сэрэхтээх буолар ньымаларын билсистилэр.

80 сыл устатыгар дьэбиннирии, эмэҕирии, сытыйыы түмүгүттэн буойун кыраматата, таҥаһа-саба, туһаммыт тэриллэриттэн, сэриитин сэбин тобохторуттан билигин туох көстүөн сөбүн биллилэр. Ордук чуолаан буойун медальонун булуу бу улахан үөрүү буоларын иһиттилэр. Медальоҥҥа буойун аата-суола, сааһа, хантан сылдьара, өлөр түбэлтэтигэр кимиэхэ биллэриллиэхтээҕэ суруллар.

Сороҕор медальон да туһалаабат буолар эбит. Оччотугар буойун аатын кини туттар тэриллэригэр суруйбутуттан билиэххэ сөбүн, сорохтор ботуруон гильзатыгар аатталарын суруналлар эбит. Онон хас биирдии ботуруону, гильзаны эмиэ чинчийиллиэхтээҕин итэҕэйдилэр. 6 сыл анараа өттүгэр көрдөөбүт умуһахтарын таһыттан биир киһи гильза булан аһан көрбүтэ буойун аата сурулла сылдьара көстүбүтэ холобур буолан кэпсэннэ. Онон көрдөөһүн үлэтэ чыымпык үлэ буолара тоһоҕолонно.

Кэпсээнэ итэҕэтиилээх буоллун диэн Тума көрдөөһүн үлэлэри хайдах ыыппыттарын Новгородтан "Долина", Сургуттан "Норд", Старай Руссаттан "Медведь" экраҥҥа көрдөрдө. Экраҥҥа көстөрүн Тума оҕолорго быһааран биэрэр. Поисковай үлэ хара бастакыттан тэриллиэҕиттэн ким баҕалаах эрэ сылдьар бэрт ыарахан үлэ буоларын Тума этэр. Ким да күһэйбэт үлэтэ. Поисковиктар бары баҕа өттүнэн сылдьар дьоннор.

Оҕолор чахчы бааччы экраҥҥа көстөрү болҕойон олорон көрдүлэр, быһаарыылары иһиттилэр. Старай Русса бэйэтэ да уубадараан түбэ буоллаҕа. Хотоол сирдэр ууларын носуоһунан хачайдыылларын, солуурунан баһалларын сөхтүлэр. Ол онно самыыр түһэн ньаалгылаабыт буорун булкуйуу, илииҥ иминэн хас биирдии бытархай эттиги көрдөөһүн сыанан аҕаабат үлэ буоларын итэҕэйдилэр.

Ойуур иһинээҕи лааҕыр тэринэллэрин, олохторун-дьаһахтарын, хайдах ас астаналларын, үлэ бэрээдэгин тутуһуу, үлэ хаамыыта, булуллубут буойуттар кыраматаларын харайыы, көмүү, буойуттар ааттара чуолкайданнаҕына аймахтарын көрдөөһүн, буойуттар тэриллэрин көрдөөһүн ымпыгачымпыга барыта экраҥҥа сиһилии көһүннэ.

Слет түмүгэр, Тума төһө да ыарахаттарынан куттаатар, Ильмеҥҥэ баррга баҕалаах оҕолор баар буолбуттара киһини үөрдэр. Аны бу оҕолору төрөппүттэрэ өйдүүллэрэ, өйүүллэрэ, ороскуоттарын уйуналлара ирдэнэр ээ. Маныаха олохтоохтор, салалта араас араҥатын сыһыаннара улахан оруоллааҕа быһаарара буолуо.

Мин билигин бэлиэтээн көрөрбөр, оройуонум эрэ буолуо дуо, бүтүн Саха сирин дьоно-сэргэтэ, Ржев, Сталинград түбэтигэр сылдьыбыт аҕыйах устудьуоннары аахсыбатахха, бу поисковай үлэҕэ кыттыһарга олох бэлэмэ суохпут эбит. Саха итэҕэлинэн буойуну эрэ буолуо дуо, хайа баҕарар киһи өлүгүн харайыы булгуччу ирдэнэр дьыала эбээт. Аймахтара, атастара, билэр-билбэт да дьоннор булгуруйбат эбээһинэстэрэ ээ. Ону ситэ өйдөөбөттөрүттэн, ээл-дээл сыһыаннарыгар олоҕуран, айыырҕаабыта буолар дьоннору, ордук салайааччылары өйдөтөр курдук өй-санаа дьоммутугар иҥэрэ буоллар диэн түмүктүүм.

К.В. ВАСИЛЬЕВ.
Маар с., 2023 сыл бэс ыйа.

– Эн саастыылааҕыҥ –

Бэйэҕит кыаххытын боруобаланаргытыгар ыҥырабын

Ньурба улууһугар билиигэ-көрүүгэ тардыһар, көхтөөх ыччат элбэх. Оҕо саастан саҕалаан, иллэҥ кэмнэ дьарыктанарга, дьоҕургун сайыннарарга сылын аайы интэриэстэринэн араас куруһуок эбиллэр, ыччат сыал-сорук туруорунан иннин диэки дьулуһарыгар, олоҕун бэйэтэ оҥосторугар толору кыах баар буолла. Инньэ гынан бииртэн биир талаан аһыллан иһэр. Төһөнөн оҕону кэрэ эйгэтигэр сыһыаран, үөрэтэн, элбэх хайысханан сайыннараҕын, оччонон төрөөбүт дойдута, Саха сирэ сайдарын туһугар үлэлиир буолар.
Урукку көлүөнэ ыччаты кытта тэҥнээн көрдөххө, билиҥҥи ыччат отой атын, ол да буоллар, мин санаабар, ордук күүскэ дойдумсах санаалара баһыйар буолбут.
Бу курдук Ньурба улууһун биир көхтөөх ыччатын кытта кэпсэттим. Кини кыра сааһыттан элбэх куруһуокка дьарыктаммыта, искусство оскуолатын выпускнига. Билигин устудьуон буолан, дойдутун чиэһин өрөспүүбүлүкэбит киинигэр ааттата, көмүскүү, көрдөрө сылдьар.

Алексей Никифоров.

- Үтүө күнүнэн Кира, мин Никифоров Алексей, хос ааппынан Эркин диэн буолабын. Бэйэм маннааҕыбын, Ньурбабын. Ньурбатааҕы техническэй лицейи 2021 сыллаахха бүтэрбитим. Билигин Дьокуускайдааҕы мэдэсиинискэй кэллиэскэ "Лечебное дело" хайысхаҕа үөрэнэ сылдьабын.

Тоҕо мэдэссиинэни талбытым буолуой? Ийэм Раиса Васильевна Никифорова Ньурба оройуоннааҕы Киин балыыһаҕа сиэстэрэнэн үлэлиир. Кыра сылдьан уһуйааным үлэлээбэт кэмигэр ийэбин кытта үлэтигэр барсааччыбын уонна тулам барыта маҕан халааттаах үлэһиттэри көрөн хайдах үлэлииллэрин олус интэриэһиргээччибин.

Иккиһинэн, удьуордаан да буолуон сөп. Эппитим курдук, ийэм сиэстэрэ, эдьиийим Оксана Герасимовна куораттааҕы "Спид Центр"-га кылаабынай сиэстэрэнэн үлэлиир уо.д.а. Үсүһүнэн, мин дьону эмтиэхпин баҕарабын. Онон эмп үлэһитин идэтин талбытым.

Дьиэ кэргэммитигэр оҕолор иккиэбит. Балтым Никифорова Айталина Ньурбатааҕы гимназияҕа 9 кылааһы кыһыл аттестатынан түмүктээн 10 кылааска таҕыста.

Араас тэрээһиннэргэ ыытааччы быһыытынан кыттабын, ыллыыбын, үҥкүүлүүбүн, үөрэнэр группабар старостабын, кэллиэстээҕи студенческэй сэбиэккэ баарбын, Саха сиринээҕи орто үөрэх бэрэссэдээтэллэрин чилиэнэ уонна "Волонтеры-медики", "Волонтеры Победы", "Волонтеры культуры", "Экологические волонтеры", "Событийные волонтеры" хамсааһыннарга кыттабын.

Бэйэм "Волонтеры-медики" хамсааһыҥҥа 2021 сылга кыттыспытым. Ол өттүнэн сиһилии кэпсиир буоллахпына, Саха сиригэр бу хамсааһын 2017 сыллаахха тэриллибит. Сүрүн хайысхалара: "Санитарно-профилактическое просвещение", ол быһыытынан араас тиэмэлэргэ тэрилтэлэринэн сылдьан уонна дьоҥҥо-сэргэҕэ сырдатабыт, квиз уонна квест ооннньуулары ыытабыт.

Иккис хайысха: "Первая помощь" аата даҕаны этэ сылдьарынан, нэһилиэнньэни араас быһылааннарга түбэстэххинэ хайдах буоларга, бастакы көмөҕө үөрэтэбит. "Популяризация кадрового донорства" хайысханан сотору-сотору да буолбатар биир кэрдиис кэмҥэ улахан акция ыытабыт, донордары элбэтэ сатыыбыт.

2023 с. “Радуга детства” быраахынныктааҕы тэрээһин кыттааччылара

"Волонтерская помощь в медицинских организациях" хайысханан волонтердар балыыһаҕа көмөлөһөллөр. Холобура, пандемия кэмигэр биһиги, волонтердар, үөрэхпит да кэмигэр, үөрэх кэнниттэн быраастарга кыахпыт баарынан, күүспүтүн ууран араас көмөнү оҥорбуппут. Ол курдук, Колл-центрга сайаапка ыларга, температура кээмэйдииргэ, лабораторияҕа, эмп илдьэн биэрэргэ уо.д.а. көмөлөспүппүт.

"Волонтеры-медики" хамсааһыҥҥа мэдэссиинэҕэ эрэ сыһыаннаахтар киириэхтэрин сөп диэн буолбатах, ким баҕарар манна кыттыһыан сөп. Онон аҕааччылары эмиэ ыҥырыам этэ, биһиги кэккэбитигэр кииринг диэн.

Билигин мин үөрэхпин туйгуннук түмүктээн бараммын Ньурбаҕа сайылыы кэлбитим. Дьиэбэр сыта сатаан баран тэһийбэккэбин Киин балыыһаҕа сайыҥҥы кэмнэ мэдэссиинискэй быраатынан үлэлии киирбитим. Үлэлээн бүтээт ойуурга тахсаммын сир астыыбын. Айылҕаҕа сылдьан киһи уоскуйар, сэниэ, күүс-уох ылар, сыннньанар. Ону тэҥэ оҕуруоппун көрөбүн.

Саамай үчүгэй кэм - устудьуон бириэмэтэ - умнуллубат, өйгө хаалар кэмнэр. Онон саныырга үчүгэй буоларын курдук элбэх дьону кытта билсэн, ханнык эмит хамсааһыҥҥа кыттан, билэн-көрөн, күүлэйдээн, дьоҕургун, кыаххын сайыннарыахтааххын дии саныыбын. Ол буолар буоллаҕа, устудьуон кэмэ диэн. Биир сиргэ олорон, дьиэ-үөрэх-дьиэ буоллаҕына итинник олоххо үөрэнэн хаалыахтара, салгыы сайдыбаттар. Киһи салайар дьоҕурдаах, бастыҥтан бастыҥ буолуон баҕалаах буоллаҕына устудьуоннар бэйэни салайыыларыгар киирэн бэйэтин боруобаланара наада дии саныыбын.

Онно устудьуоннар талааннарын күүскэ арыйаллар, туохтан да кыбыстыбат буоллаллар, лидерскэй хаачыстыбалара үрдүүр, ити курдук элбэх холобуру аҕалыахха сөп. Онон бириэмэлээх буоллаххытына үөрэххит студенческэй хамсааһыннарыгар кыттыһаргытыгар, күүскүтүн-кыаххытын боруобаланаргытыгар ыҥырабын. Төрөөбүт дойдугут, Сахабыт сирэ сайдарын туһугар киллэрэр кылааккыт өссө үрдүү, үүнэ-сайда турдун!

Кэпсэттэ Кира ПАХОМОВА.

– Алмазный меридиан –

АЛРОСА для будущего рыболовного промысла: системная работа и многолетний вклад

Якутская алмазная компания продолжает свое активное участие в масштабной работе по зарыблению рек и озер республики. Сохранение и восполнение водных биоресурсов - неотъемлемая часть природоохранных мероприятий компании, экологи которой уже не первый год реализуют Комплексную программу охраны окружающей среды. Только на зарыбление водоемов Якутии АЛРОСА выделяет десять миллионов рублей ежегодно.

Более 24 млн. личинок и молоди ценных пород рыб выпущено в водоемы Якутии в рамках программы зарыбления АЛРОСА. В этом году запланирован рекордный выпуск более четырех миллионов личинок и мальков рыб, в том числе ценных пород. В июне в водоемы выпустили пелядь, а в сентябре планируют выпуск мальков сибирского осетра в реку Вилюй.

Забота об экологии

О том, какая работа проводится в АЛРОСА "Якутии" рассказала начальник отдела охраны природных территорий и работы с коренными и малочисленными народами севера Алена Дьяконова.

- Алена Алексеевна, в чем заключается работа АЛРОСА по зарыблению водоемов в рамках комплексной программы по охране окружающей среды?

- АЛРОСА единственная в республике промышленная компания, которая реализует мероприятия по сохранению и восполнению биоразнообразия в рамках Комплексной программы мероприятий по охране окружающей среды. Зарыбление рек и озер является важнейшим мероприятием природоохранного значения для компании, которое мы проводим ежегодно. На протяжении многих лет АЛРОСА в сотрудничестве с Чернышевским рыбоводным заводом ежегодно выпускала ценные сиговые породырыб -- личинки пеляди в Вилюйское, Светлинское водохранилище.

С 2019 года на программу зарыбления АЛРОСА ежегодно выделяет десять миллионов рублей. Работы по зарыблению проведены на реках Лена, Вилюй, Вилюйском водохранилище и озере Тимир-Кюндэ в Верхневилюйском районе. АЛРОСА комплексно подходит к мероприятиям по зарыблению. Кроме того, в целях расширения географии зарыбления, разнообразия видов выпускаемых рыб, компания сотрудничает с научными организациями. А также финансирует расширение и модернизацию инфраструктуры рыбоводного завода для развития отрасли искусственного воспроизводства ценных пород рыб.

- Как вы считаете, положительный эффект присутствует? Каковы промежуточные итоги вашей работы?

- Если говорить о масштабах, то за период реализации мероприятий по зарыблению мы выпустили в водоемы Якутии более 24 млн личинок и молоди ценных пород рыб. Это большой объем, который помогает восполнить и сохранить биологическое разнообразие в наших реках. Наиболее показательно в этом плане, например, то, что на Вилюйском водохранилище, по данным мониторинга Минэкологии республики, отмечается создание устойчивого промыслового стада пеляди.

- На основании каких данных вы рассчитываете объем и виды рыб, которые будут выпущены в реки и озера?

- Как я уже говорила, мы решаем задачу комплексно, поэтому к работе привлечена и наука. В данном случае научно-исследовательская организация, подведомственная Росрыболовству, "ЯкутскНИРО". Это Якутский филиал Всероссийского научно-исследовательского института рыбного хозяйства и океанографии.

Чтобы расширить программу зарыбления, АЛРОСА в 2019 году заключила договор с "ЯкутскНИРО" на проведение научно-исследовательской работы. В результате которой нам представили биологическое обоснование возможности проведения мероприятий по искусственному воспроизводству водных биологических ресурсов на реке Вилюй и определение предельно допустимых объемов выпуска молоди (личинок) водных биологических ресурсов.

Таким образом, появилась возможность проведения мероприятий по зарыблению р. Вилюй и ее притоков, том числе р. Марха, не только сиговыми породами рыб, но и другими ценными породами.

Там, где выводится будущая популяция

Единственный рыбзавод Якутии, который занимается искусственным воспроизводством ценных видов рыб в водоемах республики - Чернышевский. Он спроектирован и построен в 1971 г. в нижнем бьефе плотины Вилюйской ГЭС (п. Чернышевский) с целью восполнения рыбных запасов бассейна р. Вилюй. Более полувека предприятие вносит свой вклад вдело сохранения рыбных запасов республики, а коллектив завода наработал большой опыт.

Елена Данилова, главный рыбовод завода рассказала о процессах выращивания личинок и мальков.

- Рыбоводные мероприятия по заготовке и получению живой икрыу всех видов почти одинаковы, есть небольшие исключения, например, икра сиговых инкубируется полгода, а икра осетра всего около недели.

Если говорить о процессе, живая икра отмывается и закладывается на инкубацию. Весь этот период наши рыбоводы круглосуточно ухаживают за икрой в инкубаторе, отслеживают ее развитие вплоть до проведения ультразвукового исследования. УЗИ диагностика позволяет выявить готовность стада осетра к нересту, к тому же специалист может увидеть даже различные патологии в развитии внутренних органов.

- Всегда ли удается вывести весь запланированный объем?

- Начнем с того, что в естественной среде нерест сиговых (пелядь, чир) происходит в зимнее время, подо льдом, когда температура воды близкая к нулю. Поэтому специалистам приходится работать в приближенных условиях, порой в не совсем оборудованных помещениях, где искусственно поддерживается тепло и свет. А заготавливать и сохранять живую икру этих видов нужно при окружающей температуре +3. Приходится создавать эти условия, также необходимо в зимний период привезти огромное количество воды, для отмывки икры от различных примесей.

Конечно, есть свои особенности. Мы работаем согласно биотехническим нормативам по искусственному выращиванию водных биоресурсов. Это означает, что на каждом этапе развития - от транспортировки производителей на пункт сбора икры, до выпуска мальков различной навески - водных биоресурсов существуют свои допустимые показатели. Мы стараемся сберечь каждую личинку. И нынче у нас очень хорошие показатели по выживаемости икры после инкубации. Ну и при подращивании, когда только личинка начинает переходить на внешнее питание, тоже есть свои нюансы.

Осетровая молодь

Как рассказал *директор предприятия Василий Черепанов,* в 2018 году на рыбзаводе было начато формирование маточного стада сибирского осетра ленской популяции. Первые дикие производители сибирского осетра, выловленные в реке Лена, были привезены на Чернышевский рыбзавод при содействии АЛРОСА, и они положили начало формирования маточного стада на базе предприятия.

- В реку Вилюй три раза выпускали малька сибирского осетра в 2019, 2020 и 2022 годах. Всего выпущено 128 000 мальков сибирского осетра навеской более грамма. В целях увеличения объемов выпуска на предприятии ведется работа по увеличению поголовья маточного стада. Так, в 2019 году оставлена часть малька для пополнения ремонтного стада, которое сейчас насчитывает около 400 голов.

В 2024-2025 годах планируется первое получение икры от выращенных производителей. За счет этого предприятие сможет увеличить объемы выпуска малька сибирского осетра в реки Лена и Вилюй, но для этого необходимо увеличить производственные мощности предприятия, - рассказал директор рыбзавода.

Новый корпус и садковое хозяйство

Чтобы достичь этой цели, было принято решение о строительстве нового осетрового корпуса на основе технологий УЗВ (установки замкнутого водоснабжения). Реализация этого проекта позволит увеличить объем выпуска до 800 000 мальков сибирского осетра. В новом корпусе планируется содержать маточное стадо сибирского осетра, что позволит не зависеть от диких природных популяций и не вылавливать их из природной среды. Также на базе нового корпуса планируется выращивать 10 тонн товарного осетра и получать 500 кг пищевой черной икры.

- Реализацией проекта занялась АЛРОСА. В начале 2023 года был подписан договор целевого финансирования на разработку проектно-сметной документации. Также правительство республики поставило перед нами задачу создать ремонтно-маточное стадо промысловых сиговых видов рыб.

С 2020 года началось создание садкового хозяйства предприятия. Здесь планируется содержать маточное стадо основных промысловых сиговых видов рыб (чир, муксун, нельма, сиг). Ведутся работы по отработке биотехнологии сбора и инкубации икры чира и сига, а также подращивания личинки. По результатам работ в 2022 году в реку Вилюй за счет средств компании АЛРОСА впервые в истории республики был произведен выпуск подращенной молоди чира в количестве около 70 000 штук.

"Берите пример"

По словам *главного специалиста отдела организации и регулирования рыболовства Минэкологии Якутии Вячеслава Гаврильева,* ежегодный выпуск водных биоресурсов позволил увеличить квоту добычи пеляди в Вилюйском водохранилище почти в три раза с 2019 года. Состояние популяции сибирской ряпушки в бассейне реки Лена позволяет вести стабильный промысел. Он также отметил, что Чернышевским рыбоводным заводом ежегодно проводятся мероприятия по зарыблению водных объектов рыбохозяйственного значения. Например, в 2022 году осуществлено зарыбление пелядью, ряпушкой, чиром, сигом, а также сибирским осетром в количестве около 25 млн. штук.

- Говоря о программе зарыбления алмазной компании, на сколько существенен их вклад в восполнение водных биоресурсов?

- Действительно, АЛРОСА делает большой вклад в дело сохранения водных биоресурсов. Хотелось бы, чтобы и другие недропользователи, осуществляющие хозяйственную деятельность, последовали примеру нашей якутской компании и предусмотрели в своих программах такие же мероприятия по искусственному воспроизводству водных биоресурсов.

Между тем, отмечу, что в республике наблюдается острая потребность в рыбоводных мощностях, ведь сегодня с полным технологическим циклом функционирует только один завод в п. Чернышевский, расположенный в западной Якутии. С 2018 года Якутский филиал "Главрыбвод" также осуществляет компенсационные мероприятия путем выпуска личинок щуки и мальков сибирского осетра, но в малых количествах. Надо понимать, что для восполнения утраченных запасов водных биоресурсов на территории Якутии, как заключила наука, необходимо функционирование рыбоводных заводов на всех основных промысловых реках - Лена, Колыма, Индигирка, Яна, Анабар.

Только долгосрочное зарыбление может дать эффект

Как рассказала *руководитель "ЯкутскНИРО" Лена Карпова,* ежегодно в рамках государственного задания проводятся исследования бассейнов рек Лена, Яна, Индигирка, Колыма, оз. Ниджили. С 2019 года "ЯкутскНИРО" было проведено более 20 научно-исследовательских работ (НИР)в различных водных объектах Якутии, в том числе в бассейнах рек Анабар, Оленек, Алазея, Сыалах, Хрома, Вилюй, Алдан, Колыма, Индигирка и др.

Кроме того, институт ведет плодотворную совместную работу с АЛРОСА, начиная с 2010 года. За это время было проведено семь различных исследований, среди которых: "Определение рыбохозяйственной категории р.Ирелях" (2011 год), "Ихтиологические и гидробиологические исследования бассейна р. Вилюй". (2019 год).

- Лена Николаевна, как наука оценивает запасы рыбных ресурсов в водоемах республики? Можно ли сказать, что определенных видов стало больше или меньше?

- В 2022 году официально учтенный вылов рыбы в Якутии составил 5717,7 тонн, при общей разрешенной квоте 10507,5 тонн. Традиционные промысловые виды рыб это сиговые: арктический омуль, сибирская ряпушка, чир, муксун, также из частиковых рыб: налим и обыкновенная щука. По данным наших исследований, запасы водных биоресурсов в водных объектах республики находятся в удовлетворительном состоянии, запасы частиковых видов рыб (окунь, плотва, елец, карась) недоиспользуются.

Однако, по данным ежегодных мониторинговых исследований проводимых "ЯкутскНИРО" в водных объектах республики, не так высока популяция нельмы в реках Яна, Индигирка и Колыма, а также популяция муксуна в р. Колыма. Мы называем такое явление "депрессивным состоянием". А обусловлено оно подрывом запасов во время Великой отечественной войны и послевоенный период, когда в стране была плановая экономика. В настоящее время действует мораторий на вылов вышеуказанных видов рыб и необходимы комплексные меры охранных мероприятий, в том числе и искусственное воспроизводство.

- Может ли зарыбление водоемов республики выправить ситуацию так, чтобы рыбы стало больше?

- Одним из основных критериев эффективности искусственного воспроизводства является массовость и долгосрочность мероприятий по выпуску водных биоресурсов в естественную среду обитания. Эффект от осуществления выпуска водных биоресурсов одноразово или в течение короткого периода (два-три года), скорее всего, будет минимальным.

В настоящее время, на территории республики осуществляют свою деятельность 2 рыбоводных хозяйства: ГУП "Чернышевский рыбоводный завод" Министерства экологии, природопользования и лесного хозяйства Республики Саха (Якутия) и Якутский филиал ФГБУ "Главрыбвод". Эти рыбоводные хозяйства осуществляют искусственное воспроизводство сибирского осетра, пеляди, сибирской ряпушки, чира и обыкновенной щуки.

Важно понимать, что для сохранения популяции тех или иных видов необходимы комплексные природоохранные мероприятия. Безусловно эффект от рыбоводных мероприятий есть, как пример можно рассмотреть, выпускаемую пелядь в Вилюйское водохранилище, ранее в водохранилище она не обитала, но путем ее искусственного воспроизводства и выпуска, на сегодняшний день, прогнозируемый промысловый объем вылова в водохранилище составляет 20 тонн.

Анастасия МОСКВИТИНА.

– Үлэ сыла –

Невер суола мин эбээм дьылҕатыгар

ГОД ТРУДА В РЕСПУБЛИКЕ САХА (ЯКУТИЯ) 2023

- Араас санаалар күн ахсын киһи өйүгэр киирэн аараллар. Арыт сырдык, оҕолуу санаалар, арыт хомойуу-хоргутуу, кэмсинии аҥаардаах курус санаалар. Уруккуну-хойуккуну санаан аастахха, оҕо сааспыт кимнээҕэр минньигэс, дьоллоох кэмнэр эбит. Киһиэхэ оҕо саанын эбээлээх эһээҕэ атаарбыт күннэрэ олоҕор бука саамай күндү буоллара чахчы буолуо дии саныыбын, - *диэн кэпсээнин саҕалыыр, эдэр эрээри, бэйэтин саанығар сөп түбэспэт муударай, киэҥ көрүүлээх, элбэх билиилээх дьүөгэм, биир санаалаҕым Мэҥэ Хаҥалас улууһун Майа сэлиэнньэтиттэн төрүттээх Филиппова Анна Валерьевна.*

"Сарсыарда сэпэрээтэр тыаһыттан, үлэ-хамнас, көх-нэм буолан, кэпсэтии-ипсэтии ыраппытыттан уһуктарым. Ойон туран тэлгэһэҕэ атах сыгынньах күөх окко үктэнэн, күҥҥэ сыламныырым, сарсыардаанҥы салгыны эҕирийэрим. Чуумпу сарсыарданы көрсөн таһырдьаанҥы дьэҥкир, сөрүүн төрөөбүт алааһым уутунан суунан сэргэхсийэрим. Бу сайынын этэ.

Онтон кыһыҥҥы томороон күҥҥэ, сарсыарда саҥа оттуллан үөрэ-көтө тыһыргаан эрэр ohох тыаһыттан, эбээ сылаас суорҕаннаах бэриинэтин быыһыгар уһуктар саҕа туох күндү кэлиэй. Ыксаабакка, өр таалалаан сытыы...

Истиэнэҕэ эһээм хары чаһыта тоһоҕоҕо ыйанан турар. Номнуо сэттэ чаас буолбут. "Тоойуом, тур. Оскуолаҕа барар кэм кэллэ. Чэйдээтибит", - диэн эбээм уһугуннарар. Сахалыы саҥарар араадьыйаҕа, баҕар бүгүн, алын кылаас оҕолоро тымныынан сибээстээн үөрэммэттэр", - диэн диктор саҥарарын ээр-сэмээр кэтэһэн сытабын.

Эһээм таһырдьаттан мас көтөҕөн киллэрэн ohох иннигэр уурда. Тэлгэһэҕэ бөлүүҥҥү кыраһа сонуннарын кэпсээтэ. Онон этэҥҥэ хонон туран, саҥа күнү саҥалыы көрсүөххэ сөбүн, дөрүн-дөрүн сарсыардаанҥы маҥнайгы сонуну кэпсэттилэр.

Сарсыардаанҥы чэй. Эбээ үүттээх итии чэйэ, арыылаах алаадьыта, куһуок саахар мин айахпар киирэн мип минньигэстик ууллар. Ити остуолга турбут симик астар билиҥҥи араас, аныгы олох аһынааҕар быдан сүрэхпэр чугас, күндү. Эбээм оронугар хантан да кэлэн сытан, киһи утуйан уоскуйар, аан дойдуттан хахалаах, дурдалаах курдук сананар.

Мин бэйэбин өйдүүр буолуохпуттан, бары кыһыннары-сайыннары дьиэни, олбуору толорон, эмдэй-сэмдэй оҕолор мэниктээн, дьээбэлэһэн, оонньоон-көрүлээн, эбээлээх-эһээлээххэ улааттахпыт. Биириэн-биирбит улаатан, биириэн-биир ситиһиилэрбитин кэпсээн үллэһиннэхпитинэ сэмэйдик үөрэн, аһата, сынньата сатыыллара бу баар курдук.

Миигин кинилэр аппыттан, чыыммыттан тутулуга суох күн сиригэр баарым, төрөөбүтүм эрэ иһин, эҥкилэ суох таптыыр дьонум. Оҕо саас дьолун, күөх халлаанын, күөх отун, чаҕылхай күннэрин иһин, күндү дьоммор эһиэхэ, мунура суох махтал.

Билигин улаатан бэйэм үлэһит, кэргэн, ийэ, эбээ буолан олорон санаатахпына, эбээм кэргэн, ийэ, эбээ быһыытынан ааспыт үйэ хаамыытын, олоҕун уустугун барытын тулуйан, үлэлээн-хамсаан оҕолорун иитэн, үөрэхтээн, сиэннэрин көрсөн, атахтарыгар туруорсан, эһээбинээн эн-мин дэсиһэн, сарын сарыннаттан өйөнсөн 64 сыл биириҥэ дьоллоохтук олорон ааспыттар эбит. Күндү эһэм Дмитрий Афанасьевич олорон ааспыт сиэрдээх олоҕун, хорсуннук сэриилэспитин, дойдутугар тыыннаах эргиллэн үлэлээн-хамсаан ааспытын туһунан эмиэ иһирэх санаа, туспа кэпсээн.

Эбээ... эбээ диэн тыл саамай истиҥи, сылааһы, дьикти иэйииннэн санатар.

Мин кэпсээним эбээм, Анна Иннокентьевна Солдатова- Лукина - Күүстээх Ааныска туһунан. Эбээ, эбээм барахсан... дуоһата саамай кэрэ, сырдык, ыраас.

Кини 1921 сыллаахха от ыйын 7 күнүгэр Дьөппөн нэһилиэгэр күн сирин көрбүт. Төрөппүттэрэ эрдэ өлөн тулаайах хаалбыт кыысчаан, бииргэ төрөөбүт 12 оҕоттон саамай кыралара буолан, онно-манна сылдьан, ыалларга иитиллибит. Ийэтэ Борисова Елена Федоровна (Өлөөнө) - саха, аҕата Солдатов Иннокентий Никифорович - нуучча этилэр.

От ыйын куйааһа сырылатан турдаҕына эһээм Лукин Дмитрий Афанасьевич ийэтэ Иванова-Лукина Пелагея Делисеевнаҕа, кийиитин Хаҥалас улууһун I Дьөппөнүттэн Солдатова Анна Иннокентьевнаны Мэҥэ-Хаҥалас Улуу Тоҕойугар Сайылыкка сүктэрэн аҕалбыта үһү. Ону оччотооҕу 10-11 саастаах кыыс Раиса Николаева кэпсиринэн күнүс алаадьы, эт бөҕө буһаран аһаабыттарын, эбээм маҥан дьүһүннээх, уһун бытырыыстаах былааттаах, маҥан аты мэҥэстэн кэлбитин көрбүтүн кэпсиирэ. Эбээбит Анна Иннокентьевна барахсан олус холку, үлэһит бэрдэ этэ. Барыны-бары кыайа-хото тутарын, ыарахан үлэттэн толлон турбакка, аҥаар кырыы толорон иһэрин иһин, дьон-сэргэ хайҕаан: "Күүстээх Ааныска" дииллэрэ үһү.

Мин 1974 сыллаахха эбэм курдук от ыйыгар төрөөбүт буоллаҕына кини аатынан аныгылыы Анютка диэн аатталлыбыт. Бүтүн Арассыыйа дьоно бары быраахынньыктыыр ытык маай быраахынньыгын сылын ахсын эбээлээх эһээбин санаан ылбакка буолбаппын. Дьоллоох оҕо саахы, үөрэ-көтө күөх окко көҥүл төкүнүйбүт Майам мүөттээх салгынын толору эҕирийэ тыыммыт күннэрбин бэлэхтээбит дьонум кинилэр буолаллар.

Бары билэбит Саха сирэ сэрии иннитэн алааһынан абына-табына олорон кэлбит олоҕун, онтон холкуостааһын, сэбиэскэй былаас олохто киириитэ, Аҕа дойду сэриитэ, сэрии кэннинээҕи аартуор аччык олох... Күүстээх-кыахтаах уолаттары, эр дьону имири хомуйан уоттаах сэриигэ ылан барыталаабыттара, бу саха сиригэр боруостаммат охсуу этэ. Ити кэмнэргэ барытыгар, тыа сиригэр оҕо-дьахтар, оҕонньор хааланнар, кыайбат үлэлэригэр көмүс көлөһүннэрин тохпуттара, күн бүгүн сорох-сорохторо кыайан ахтыллыбакка, төрүт суох дьон курдук хаалан хаалбыттара баар суол. Ол эрээри оҕолоох, сыдьааннардаах киһи син биир хантан эмит көстөн, ахтыллан аһыахтаах.

Сэрии сылларыгар, ити билигин сылдьар "Улахан Невер" диэн суолу оҥоруурга, нэһилиэктэртэн дьону мобилизациялаан үлэлэппиттэр. Ол мобилизацияҕа эбээм Анна Иннокентьевна эдэр, үлэни кыайар буолан, Хара нэһилиэгиттэн "Сталин" холкуостан (холкуос бэрэссэдээтэлэ Григорьев Гаврил-Харалыыр уола Хабырыыс) манна түбэһэн, кэргэнин сэриигэ атааран, үс кып-кыра оҕолорун кырдьаҕас эбэлэригэр хаалларан барбыт.

Анна Иннокентьевна Солдатова- Лукина

Туох да киһи киһитин билсибэт гына элбэх дьону мунньан, суһаллык оҥоһуллубут бараахтарга олорон, кыһыл илиилэринэн суолу тэлэн, тыа кэрдиитигэр үлэлээбиттэр. Билигин санаатахха олус дьулаан, ыарахан үлэҕэ сылдьаахтаабыттар. Сарсыарда аайы эрдэ туруоран перекличка оҥороллор үһү, күннээҕи нуормаларын этэллэр уонна цинганан ыалдьыбатыннар диэн улахан мас буочукаттан биирдии тууһаммыт кета балыгы биэрэллэр үһү. Ону аҥардастыы сиэн баран, дэлби утатан уу иһэллэр, уу истэхтэринэ тот курдук буолаллар эбит уонна күнү быһа мас түөрэллэр, кэрдэллэр, мутук ыраастыыллар этэ. Онно, кыһыннары-сайыннары үлэлээн, дьон аччыктаан, тоҥон-хатан өлөлөрө. Кыһын өлбүт киһини ыарахан үлэҕэ аччыктыы сылдьар дьон ханнык сэниэлэринэн көмүөхтэрэй, ол тыырар суолларын кытыытыгар хаарынан саба быраҕан кэбиһэллэр уонна салгыы бара тураллар эбит. Өлбүттэр оннуларыгар саҥаттан саҥа киһини аҕала тураллара үһү.

Ол да иһин буолуо, норуокка билигин ити Улахан Невер суола дьон уҥуохтарынан тутуллубут суол диэн билинэллэр. Эбээбит Улахан Невер суолугар Хаптаҕай сэлиэнньэтиттэн Алдан улууһун Улуутугар диэри үлэлииригэр, эдэр ийэ эрэйдээх, онно үс оҕотун ыалдьан өлбүтүн сураҕын эрэ истибит. Сэрии сылын сокуона кытаанаҕынан оҕолорун кыайан кистэспэккэ сүтэрэн, айманар туох баар аһыытын барытын иһигэр тута сылдьыбыт, тустааххa кытаанах буоллаҕа.

Бу суол тутуута ыарахан содуллааҕын, сүтүктээҕин ол кэмнэргэ үлэлээбит дьон ахтыыларыттан көрүөххэ, бигэргэтиэххэ сөп. Хара нэһилиэгин "Сталин" холкуостан барбыт Григорьева Екатерина Гаврильевна, 1927 сыллаах төрүөх, 1,5 сыл Невер суолун тутуута ыараханын, аччыктааһыннааҕын, сэниэ сэрбэ бараныылааҕын, ыарыһах буолбутун оҕолоругар кэпсиирэ үһү.

Дьокуускай куорат Пушкин аатынан Национальнай бибилэтиэкэтин периодика разделыгар баар 2005 сыллаах атырдьах ыйын 24 күнүнээҕи "Якутия" хаһыатыгар Ульяна Гурьева, Герой ийэ, тыыл, үлэ бэтэрээнэ суруйбут ахтыыта туоһулуур. Маны таһынан, Алексеев диэн 7 саастаах уол оҕо Невер суолугар ийэтин кытта сылдьыбытын туһунан, саахыран олорон, ахтыы суруйбута бигэргэтэр. Дьэ, оннук сыралаһан үлэлээн, эбээбит барахсан чахчы күүстээх санаалаах, кытаанах үлэни кыайар-хотор буолан, тыыннаах хаалларҕа.

Эбээм Невер суолугар үлэлээн кэлэн баран, 1946 сыл күһүнүгэр диэри "Сталин" холкуос субан сүөһүтүн көрүүтүгэр Чыамайыкы сиригэр сылдьыбыт. Кэлин сэрии бүппүтүн кэннэ эбээм үлэтин сыанаалаабыттара, Сталин мэтээлинэн наҕараадалаабыттара, ону кытта биир ыанар ынах биэрбиттэрэ. Ону таһынан, эбээбит сибиинньэ, куурусса эбии иитинэн, күн баччаҕа диэри олорор ыйаахтаах, биһиги удьуор этэҥҥэ кэллэхпит. Кини сэрии кэннитэн, кэргэнэ эргиллэн кэлэн, сэттэ оҕолорун киһи-хара оҥортоотуттара, атахтарыгар туруортаабыттара.

Ити кэпсииллэрэ чахчытын, мин бэйэм эппинэн-хааммынан билэн улааппытым, дьылҕа-хаан бэлэҕин курдук саныыбын. Мин куруук эбээм аттыгар сылдьан, дьиэ кэргэн хаһаайката барыны бары сатыахтаах диэни билбитим, ньиргиччи миинэ барыар диэри буспут амтаннаах күөс, бурдук ас, алаадьы, лэппиэскэ астыырга, аска, таҥаска харыстанньаҥ, куруук хаһаастаах буоларга үөрэммитим.

Мин сэттис кылааска үөрэнэ сырыттахпына кыһыл көмүс сыбаайбаларын үөрүүлээхтик бэлиэтээбиппит. Билигин санаатахха, күүскэ уонна килбиктик, сэрэнэн таптаһан, истиҥник бэйэ-бэйэлэрин олус да харыстаһан олорбуттар, сылдьыбыттар эбит. Эбээлээх эһээбит дьиэ-кэргэн түмсүүлээх буоларыгар баҕараллара.

Эбээбит техникаҕа олус сыстаҕас этэ. Тимири барытын хомуйа сылдьара, ханнык буолта, гайка хантан түспүтүн барытын энчирэппэккэ билэрэ дьикти этэ. Хойукка диэри тууһаммыт кета, горбуша балыгы олус сөбүлүүрэ, ийэм аах анаан сакаастаан, булан аҕалаллара, урукку ыар олохто тыыннаах хаалбыт аһылыга буолан, олус күндүтүк саныыра, наһаа минньигэстик сиэн кэбиһэрэ.

Эбээм "Материнская слава I-II-III степени", "За Доблестный труд в годы ВОВ 1941-1945 г.г." мэтээллэринэн наҕараадаламмытынан, тыыл, үлэ бэтэрээнэ, Коммунистическай үлэ ударнига буоларынан оҕолоро, сиэннэрэ киэн туттабыт.

Араас кэмнэргэ, үйэлэр алтыһыыларыгар төрөппүт уонна оҕо ыйытыктара сүрдээх сытыытык тураллар. Сотору өссө атын кэм кэлиэ. Улахан уларыйыы-тэлэрийии буолаары турара өтө көстөр, ол эрэн хайдахтаах да сайдыылаах, технологиялаах кэм кэллэр, үйэлэр тухары симэлийбэккэ кэлбит, киһини киһи гынар сыһыан, бу төрөөбүт дойдуга, ийэҕэ, аҕаҕа, ытык кырдьаҕаска, төрөппүт оҕоҕо мунура суох сырдык, истиҥ - Таптал буолар. Өй-санаа тэтимин толору билбит, баһылаабыт, баай духуобунастаах дьон үйэлэрэ кэллэҕинэ, кимтэн төрүттээхпитин, сыдьааннаахпытын барытын билэрбит туһалыа.

Урукку ааспыт кэмнэр туоһулара, бу биһиги кэнэҕэски ыччакка дойдубут, аймахтарбыт историятын төһө тиэрдибиппитинэн биллиҕэ", - *диэн кэпсээнин тумуктүүр, Дьокуускай куоракка олорор сиэнэ Филиппова Анна Валерьевна,* Саха өрөспүүбүлүкэтин идэҕэ туһаайан үөрэтии государственнай автономнай тэрилтэтин Дьокуускайдааҕы медицина кэллиэһин үөрэх чаһыгар мэтэдииһэ, Саха өрөспүүбүлүкэтигэр Ыччат бэлиитикэтин туйгуна, Саха өрөспүүбүлүкэтигэр "Дуоһабытынан эдэрбит" эригийиэн киинин "үрүҥ көмүс" волонтера.

Истиҥ, иһирэх кэпсэтиини бэчээккэ бэлэмнээтим Валентина САРТАЕВА-ВАСИЛЬЕВА. Дьокуускай.

– Күн-дьыл –

Ардахтар – циклон сабыдыала

Быһа холоон от ыйын саҥатыттан ардахтар тохтообокко түһэ тураллар. Оттуур ходуһалар сааскы ууттан босхоломмокко сытан, эбии ардаан, элбэх сир билигин уу аннығар сытар.

Хаһаайыстыбалар охсубут отторо ардахха баттатан, билигин кэпсэтэр кэпсэтиилэрэ, санаалара барыта хаһан тохтуур ардаҕый диэн буолла. Ханнык баҕарар ыксаллаах түгэҥҥэ, киһи барахсан оҥоһуута оннук буоллаҕа, буруйдааҕы көрдүүр үгэстээх.

Искусственнай ардаҕы түһэрээннэр бу сайын ардах тохтообокко түстэ диэн кэпсэтиилэр тахсаллар. Бу төһө оруннааҕын билээри, Нҕурбатааҕы олоҕу хааччыйар сулууспа салайааччыта Афанасий Кириллинтэн ыйыталастым.

- Бэс ыйын бастакы декадатыттан Бүлүү бөлөх улуустарыгар искусственнай ардаҕы түһэрии үлэтэ ыытылла илик. Билигин сир үксэ инчэҕэй сытар, Маалыкай түбэтигэр үрэхтэр массыына суолун быһа сүүрэн сырыы кытары хааччахтанан турар, онон зондировщик сөмөлүөттэри ыҥырар наадабыт суох.

Зондировщик-сөмөлүөт боростуойдук эттэххэ ардаҕы аҕалан түһэрбэт, кини баар былыт ардаҕын күүһүрдэн эрэ биэрэр кыахтаах. Билигин тохтообокко түһэ турар ардах хотугулуу-арҕааттан, ол эбэтэр, Красноярскай кыраай өттүттэн кэлэр циклон сабыдыала.

Зондировщик бу күннэргэ Халыма улуустарыгар, Өймөкөөҥнүө, Уус-Майаҕа уонна Алдан, Нерюнгри диэки ойуур баһаара элбэх сирдэригэр үлэлээбитэ. Ол биһиги улууспутугар дьайбат.

Лена ПЕТРОВА.

Тускул: *«От ыйын 25, 28, 29, 30 күннэригэр ардахтаах буолуоҕа»*

Тымныынан саҕаламмыт бэс ыйа өҥүрүк куйаас күннэринэн түмүктэммитэ.

Оттон от ыйа хайдах буолуон туһунан норуот синоптига Тускул маннык билгэлээбитин СИА иһитиннэрэр:

- Быйылгы сайын күнэдьыла син уларыйбыт курдук. Ол эбэтэр от ыйын өҥүрүк куйааһа быйыл бэс ыйын 25 күнүттэн саҕаламмыта уонна от ыйын 10 күнүнэн түмүктэниэх курдук.

Бэс ыйыгар сөптөөх ардах кэмигэр түһэн, от-мас силигилии ситтэ.

Онтон от ыйын 25, 28, 29, 30 күннэригэр ардахтаах күннэр туруохтара.

СИА.

Вниманию населения

С 1 декады июня не проводились работы по усилению осадков по Вилюйской группе улусов. В связи переувлажнением почвы нет необходимости для осадков.

Из-за циклона идущего с северо-западной стороны, т.е с Красноярского края продолжаются дожди. Искусственные вызывания осадков самолет зондировщик не делает, а лишь усиливает имеющиеся осадки.

Нюрбинский поисково-спасательный отряд.

– Редакция почтата –

Үлэни кытта спорду тэҥҥэ тутан

От ыйын 17 күнүгэр биир дойдулаахпыт, норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Хаҥалас нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, Саха сирин экология министиэристибэтин солбуйааччы миниистирэ Додохов Николай Васильевич үбүлүөйдээх төрөөбүт күнэ.

Николай Васильевич Хаҥалас нэһилиэгэр 1963 сыллаахха элбэх оҕолоох Додоховтар дьиэ кэргэнигэр төрөөбүтэ. Үлэтин "Мархе" сопхуос оробуочайынан саҕалаабыта. Коля оҕо сааһа биһиги хараҳыт ортотугар ааспыта, үөрэҕэр мэлдьи ситиһиилээх, көрсүө, сэмэй уол айылҕаҕа ордук чугаһа оҕо эрдэҕиттэн биллэрэ, быһата айылҕа оҕото этэ. Онно төрөппүттэрэ нэһилиэк ытыктанар интеллигент ыала, учуутал идэлээх аҕата Василий Николаевич, ийэтэ Ираида Марковна да төһүү күүс буоллахтара.

Николай Васильевич 1990 сыллаахха Иркутскайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын институтун "биолог-охотовед" идэлээх бүтэрбитэ. 2008 сыллаахха гражданскай сулууспа Российскай академиятыгар үөрэммитэ. Кини үлэтинэн рядовой үлэһиттэн СӨ экологияҕа, айылҕаны туһаныыга уонна ойуур хаһаайыстыбатын миниистирин солбуйааччытыгар диэри үүннэ. Николай Додохов СӨ булдун хаһаайыстыбатын уонна физическэй культуураҕа үтүөлэрин иһин бэлиэлэринэн бэлиэтэммитэ.

Үлэни кытта спорду тэҥҥэ тутан, бу күннэргэ Николай Васильевич кэргэнинээн Нонна Анатольевналыын спортинг уонна стендовай ытыы Федерациятын 20 сылыгар анаммыт күрэхтэ Ньурба ороҥуонун хамаандатыгар киирсэн, компакт-спортинҥа бастакы миэстэни ылан, үбүлүөйүн көрсүбүтүн биир дойдулаахтара икки бүк үөрүүтүнэн эҕэрдэбитин тиэрдэбит.

Мария НИКОЛАЕВА.

1 миэстэҕэ Ньурба хамаандата: Николай Додохов, Нонна Миронова, Игорь Егоров.

– Сынньана таарыйа –

Кэһии

Кэһии - бу икки өрүккэ үтүөнэн дьайыы буолар: кэһиини кимиэхэ эрэ анаан ылан биэрэр киһи уонна кэһиини кэтэһэр киһи долгуйуулара, үөрүүлэрэ. Ол эрэн, кэһии биэрээччи бэйэ бэйэтиттэн атыннаах буолар, үйэтигэр сатаан кэһии оҥорбот киһи диэн эмиэ баар буолар эбит.

Ыал аҕата төрөөбүт дойдутугар - тыаттан үөскэ сылын аайы киирэр үгэстээх. Ол киирэн, кимтэн эрэ эт ылар, кимтэн эрэ хортуоска бэриһиннэрэр, кимтэн эрэ балык ыһыгыннарар, кимтэн эрэ манна олох көрбөт дьэдьэнин барыанньатын бэлэхтэтэр. Бу - уопсай кэһии. Манньыйа көрүллэн баран, туһаанааҕынан оннуларын булаллар. Ыал кыыстара улаатан, туһунан кэһии эрэйэр буолла.

Арай биирдэ... Бүгүн аҕаларын кэтэһэн ийэлээх кыыс кэкикуку буола сылдьаллар, түннүктэрэ ыстааманнаах буолан, массыына бириллиирин, күүлэ аанын сабыллар тыаһын иһиллиллэр эрэ.

Оо, аҕалара, буоларын курдук, кууллаах киирэн кэллэ. Бастаан аҕалбыт "уопсай кэһиитин" көрдөрөн баран, таайтарыылаах баҕайытык туттан сүгэһэр суумкатыттан сурунаал хостоото, тэлимнэттэ.

- Кыыспар кэһиим манна баар.

Дьоно соһуйбуттара сирэйдэригэр көһүннэ. Саҥата суох кэлэн, аҕаларын икки өттүгэр олорунан кэбистилэр. Ийэлэрэ санаата: "Били хамнаттахха икки ойуу көстөр открытката буолуо, эбэтэр наһаа үчүгэй ыйанар ойуу, онтон атын сурунаал быыһыгар туох баар буолуой?". Аҕалара дойдутуттан таһаарбыт "Работницатын" лииһин биирдиилээн арыйар да арыйар, кэһиитэ кэлбэт да кэлбэт, дьоно долгуйа кэтэс да кэтэс. Кэмниэ кэнэҕэс аҕалара, дьэ, саҥа аллайда:

- Бу!

Көрбүттэрэ: бэйэлэрин маҕаһыыннарыгар тобус-толору, солкуобайдаах, араас өҥнөөх капрон колготка матырыйаалыттан оҥоһуллубут, киһи кыһыйыах, биир өҥнөөх, кылабачыгас киэргэллээх, ким да ылбатын иһин дефицит табааарга состороонньо гынан бэриллэр, сиэркилэ хомуотун тардыытыгар мунньулла сытар лыах булавкалара эбит! Аҕалара брошь дии санаатаҕа.

Иккис мэлдьи санаан кэлэн ахтыллар түбэлтэ. Кыыһа улаатан, куукуланан оонньуур сааһа аһан сылдьар. Ол эрэн, Барби куукула үөдүйэн, араас түгэннэргэ кыргыттарга сөбүлээн ол куукуланы бэлэхтииллэр. Аҕата көрдөҕүнэ кыыһа наар Барби куукула мунньар. Дьиҥинэн, кыыһа куукулаларыгар таҥас тигэр. Ийэтэ кыыс оҕо иистэниэхтээх диэн кыыһыгар утары баран таҥас сыыһын биэрэр.

Аҕалара эмиэ үгэһинэн дойдутугар ыалдьыттыы киирбитэ. Аҕалара суоҕа чуҥкук баҕайы, тута суохтаан, кэтэһэн киирэн баралар. Киэһэ эмиэ "уопсай кэһиини" көрөн баран, кыыһын ирээтэ буолла. Аҕалара эмиэ кэһиилээх киһи буолан, үөрэн уоһа ыпсыбат, сүгэһэр суумкатыттан кылабачыгас, розовай тугу эрэ хостоото. Көрбүттэрэ: китайскай розовай оҕо киэргэл оонньуура! Аҕаларын табаарыһын төрөппүттэрэ, кыыстара таптаан аатты ыырынан "эһэлээх эбэтэ" биир суумка мандарин, дьаабылака кэһии ыыппатахтара буоллар кыыһа хомойон бүтүө эбит!

Үһүс өйдөөн хаалбыт түбэлтэ. Бу сырыыга аҕалара Дьокуускай куоракка барда. Айабыын, киин куораппытыгар. Кыыһыгар бүтүн биир лиис аҕалыахтаах кэһиитин аатын суруйтарда. Кыыһа "Дьокуускайга бары барыта баар" диэн, кэһии кэлбит курдук саныы сылдьар. Аҕалара кэлиэхтээх күнүгэр ас бөҕө астаан, күнү быһа долгуйа кэтэстилэр. Киһилэрэ бу сырыыга дьоруой курдук буолбакка, хайдах эрэ буруйдаммыт киһи курдук туттар. Сүгэһэр суумкатыттан биир салапаан кэмпиэт ылан кыыһыгар уунна.

- Кэһиим.

- ?

- Хата, харчыбын туттубакка аҕаллым.

- ?

Кэлин билбиттэрэ - бэккиһээн, хата, Ньурбаттан ылбыт.

Сатаан кэһиилэнии да айылҕаттан бэриллэр талаан быһыылаах.

Мирослава.

Олохпор буолбут түбэлтэ

Мин учууталлыы сылдьан сайын аҕабынаан Чаппанда отделениетыгар бырыһыаҥҥа оттуур идэлээх этибит. Оттуур сирбит Чаппандаттан сэттэ биэрэстэ ыраах Дьаархан диэки, "Хаанньа уулаах" диэн күөлгэ баара. Биир сайын хоруу чугаһыгар, кыра төктүр тэллэҕэр, алта киһи сытар балааккатын туруоран, онно хоно сылдьан оттообуппут.

Балааккаттан икки миэтэрэ тэйиччи, төктүр үөһэ Потапов диэн өрдөөҕү киһи уҥуоҕа баара. Бэрэбинэни суоран оҥоруллубут, алта уонча сантиметр үрдүктээх, дьаахык курдук уҥуох. Маһа өссө да чэгиэн. Мин ол уҥуох биир төбөтүгэр кыстык саайан, сайыны быһа хотуур таптайбытым. Киэһэ, сарсыарда табаахтыы таарыйа олорон сынньанар олоппос оҥостубутум. Үчүгэй баҕайытык сайылаабыппыт.

Күһүн балаҕан ыйыгар оскуолабар барбытым. Аҕам соҕотоҕун бултуу хаалбыта. Балаакката тимир оһохтоох буолан тоҥмот. Үс хоно-хоно велосипедынан баран аҕабыттан кус, куобах, собо ыырдаан кэлэрим.

Хаара суох муус тоҥон арыый тымныйан барбыта. Эбиэт кэнниттэн үгэспинэн аҕабар барбытым. Аҕам балааккатын көтүрбүт, бэйэтэ суох. Кэтэһэ таарыйа киһим уҥуоҕар олорон табаахтаатым. Аҕам 100 миэтэрэ ыраах кэрииттэн тахсан кэлбитэ.

- Дьиэҕэр бараары гынныҥ дуо?

- Суох барбаппын.

- Балааккаҕын тоҕо көтүрдүҥ?

- Бөлүүн бу Потапов утуппата.

- Хайаата?

- Үллүнэ сытар соммун былдьаан ылла.

- Ону?

- Ону хайыахпыный? Чүмэчи уматтан, соммун балаакка айаҕын ааныттан баран буллум, онно илдьэн бырахпыт. Ол кэриигэ көһөөрү сылдьабын.

- Кэрииҥ баара суоҕа саанан иккитэ ытан тиийиэххэ сөп. Олус чугас. Потапов онно тиийбэт үһү дуо?

- Онно тугу сии бардаҕай.

Нөҥүө сааһыгар ол кэриигэ балаҕан туттан уонча сыл сайын аайы оттообуппут. Аҕам эппитин курдук, Потапов тугу сии кэлиэҕэй, биллибэтэҕэ.

Аҕам үйэлээх сааһыгар кадровай булчут этэ. Таҥараны, абааһыны итэҕэйбэт бэйэтэ, дойду сиргэ киирэн баран дьэ оннук түбэспиттээх. Сэбиэскэй былаас такайан, мин оҕолору кырдьыахпар диэри абааһыны, таҥараны утары иппит киһи буоллаҕым дии. Сайыны быһа киһи уҥуоҕун төбөтүгэр кыстык саайан, хотуур таптайан лүҥсүйэрбин, арааһа, сөбүлээбэтэҕэ буолуо дии саныыбын. Онон аҕабар биллибит буолуон сөп.

Мин бэйэм Кэбээйигэ үлэлии сылдьан, Сииттэ оскуолатын иһигэр суос соҕотоҕун икки кыһын олорон үлэлээбитим. Оскуола иһигэр түүн тыас баар буолааччы. Сороҕор олорор хоһум утары кылааһым аана аһыллааччы. Биирдэ Дьокуускайтан Львов быраас нэһилиэнньэни көрө кэлбитэ. Миэхэ хоммута. Оччолорго чүмэчи сырдыгын туһанарбыт. "Мин кустуу бардым, эн утуйан хаал", - диэтим. Оҕонньорум утуйаары сытан хаалбыта.

Мин олох хойут им балай буолбутун кэннэ кэллим. Тиэргэҥҥэ 2 миэтэрэ үрдүктээх киһи хааман барыҥныыр. Быраабым эбит. "Эйигин кэтэһэ сылдьабын, оскуолаҥ тыаһа бэрт". Ити айылаах улахан, бөдөҥ 100-эн тахса киилэлээх оҕонньор куттанар эбит дуу, дии санаабытым.

Иосиф Иванович НИКОЛАЕВ.
Хаһыат архыыбыттан туһанылынна.

– Кинигэ долбуура –

Сайынын сытыма, син биир оҕобун иит!

"Колобок" курдук буолбатарбыт ханнык!

Мин холобуокпун, холобуокпун,
Ампаартан сиппиллибитим,
Арыыга буспутум,
Сүөгэйгэ сөтүөлээбитим... -

дии-дии оҕоҕо кэпсээтэххэ, сонно тута нойосуус өйдөөн кэбиһээччи этэ. Билиҥҥи төрөппүт төһө аҕара буолла, мин сиэннэрбэр итинник хоһоонноох сылдьан киһиргиллэрин истибэккэ хаалбыппын. Ол да гыннар, дьэ, бу олус бэртээхэй остуоруйа. Төһө оҕо бу Колобок диэн бурдук ас буоларын тута өйдөөбүтэ эрэ, билбэтим, ити эрээри кыра дьон кинини тыыннаах курдук ылынан, Саҥыл обургу мэтиргэччи сиэбититтэн аһынан ытаабыт элбэх. Эчикийэ муҥнааҕы төкүнүйэн истэҕин аайы аартыкка тоһуйа сыппыт адьарайа элбэҕэ. Бииртэн биир куттал диэтэҕиҥ.

Дьэ, олоххо эмиэ итинник. Биир сырыыга сыыһа туттарбыккынан өҥнөнөн өр барбаккын. Сырыы ахсын албас уларыйара ордук. Ол аата, ыллыы-ылыы тэйэр кутталлаах. Этэргэ дылы "муора уута тобугунан, халлаан уута хабарҕатынан" диэн өс хоһоонҥо курдук, туохха да кыһаммакка, уһуннук толкуйга түспэккэ эрэ, солуута суох төкүнүйэ-бөкүнүйэ сылдьар киһи хотуулаах тахсыбат.

Остуоруйа анаарыыта - атын ханнык баҕарар оҕо остуоруйатынан норуот муударахыгар сыана быһаллар. Остуоруйаҕа хаһан да аһаҕастык такайыы суох. Ким хайдах өйдүүрүнэн уонна ылынарынан.

Холобур, мин бу "Колобоктан" биир куттанардаахпын. Ийэлээх аҕатыттан диэххэ, быһалыы, тахсыбыт да куоппут. Ону биһирээччилэр аара көрсөллөр. Сэрэйдэххэ да туох эрэ тыл-тылга киирсибэт кутталтан сиэри хаайаллар. Онуоха бу сордоох албыннаан ыллаабыта буолар. Баҕар бэркэ ыллыыра буолуо, адьарайдара ах баран хаалан, өмүтүннэрэн хас да сырыыга туура туттарар, тура куотар.

Онтуттан киһиргиэх санаата киирэр, өссө! "Эйигиттэн да таах куотуом", - диэн тыла күүһүрэн иһэр. Тиһэҕэр аны Саҥыл сыбдыйан кэлэн тылбай-өспөй буолар. Дьэ ол ньымааттаһыыга Колобок олоҕо быһаарыллар, кыайтарар. Өстүбэһи диир да, Саҥыл укааһыттан, ыйыытыттан-кэрдиититтэн тахсан да дэлэ дуо?! Бүттэҕэ ол.

Ити холобурга да көрдөххө, бу Колобок тооромос да толкуйа суох. Бастакы сырыытыттан туох да үөрэҕин ылбат. Иккиһигэр да кураанах, малыыппа курдук ыллыырын эрэ билэр. Үсүһүгэр киһиргэһэ көстөр, кумаардаан да көрбөт. Бэйи, тохтоо, быһылаанналгын анаараҥҥын көр ээ, аныгы сырыыга атын абааһы айаҕар киирбэт туһугар суолгун уларыт, тылгын-өскүн көрүн, албаскын элбэт. Мэлигир, Колобок муҥнаах көҥдөй, дьаалата суох аҥаар кырыытыттан астаран иһэр. Ырыатын тыла да уларыйбата киһини сөхтөрөр. Тура-тура биир, билбитэ эрэ, икки күппүлүөт, онто эбиллибэт да, көҕүрээбэт да... Өлөр да кэмэ кэлбитин ситэри тириэрдибэт, айаҕын муҥунан ыллаан ыыра барар...

Дьэ, ити олоххо эмиэ итинник көстүү үгүстүк буолааччы. Хаста да сыыһа-халты туттара-туттара, куруук алҕаһыыр диэн киһиэхэ баар буолар. Онтуҥ араас төрүөттээх буолар: сорох киһи дьалаа, биллэн турар, ол мөкү хаачыстыба. Сороҕуҥ санаата ыраас, итэҕэйэрэ оччо, куһаҕан өтө туруон өлөөрү да туран итэҕэйбэт кэмэлдьилээх буолар.

Сити хаачыстыбалар оҕоҕо кыратыттан биллээччилэр. Ол иһин толкуйдаах төрөппүт итини көрө сылдьан ыччатын иитиэхтээх, үөрэтиэхтээх. Итиниэхэ бу маннык Холобуоктар ананалларын улахан киһи өйдүөхтээх, бэйэтэ сатыырынан хос быһааран, оҕотун кытта тэҥҥэ оонньоон иитиэхтээх.

Доҕоттор, остуоруйаны токурутта диэмэҥ. Хата бу "Айартан" ылаҥҥыт наһаа бэртээхэй "Колобогу" туһанын. Былыргыттан бары таптаан истэр "Колобок" остуоруйабытын сахалыы тылынан аҕыҥ. Кырачаан аҕааччы карусселька кинигэни эргитэ сылдьан көрдүн, дьоруойдары хамсата оонньоотун, атын аптаах айымньыны да айарга холоннун.

Оҕолорго сонун кинигэ, ураты бэлэх, үтүө доҕор төрөппүккэ, эйиэхэ эмиэ көмөлөөх буоллун!

Анисим НЕУСТРОЕВ.

– Чөл олох –

Олох отуора огдолуйбатын

Сонуну тарҕатар ситимнэртэн Сахабыт сиригэр, Арассыыйаҕа арыгы иһиитэ суох чөл олох хамсааһынын апостолынан ааттаммыт медицина наукатын доктора, профессор, үс дьоһун монография, уон биэс учебниктар, үс сүүс алта уон бэчээттэммит научнай үлэлэр аптара, киһи киэнэ кэрэмэһэ Карл Георгиевич Башарин орто дойдуттан букатыннаахтык барбытын билэн олоробут. Хомолто улахан.

Кини олоҕун усталаах-туоратыгар норуот чөл өйүнэн сылдьан үлэлээн-хамсаан сырдык киэҥ кэскиллэнэригэр, арыгы дьаата иҥэн төлкө түҥнэстибэтигэр дьаныардаахтык ылсыһан дьоҥҥо туһалаабыта ааҕан ситиллибэт. Наука даннайдарынан баар чахчылары чиҥэтэрэ, ол иһин кини үөрэҕин ылынааччы аҕыйаҕа суоҕа. Ити да үрдүнэн арыгы иһиитэ бэбиэскэттэн уһулла илик, биир-икки сылынан ончу испэт буолуохпут диирбит арыый да ыраах соҕус.

Кырдьыга, өрөспүүбүлүкэҕэ арыгыны атыылаахын бириэмэтин хааччахтаахын көдьүүстээҕинэн билиннэ, улахан кыраадыстаах итирдэр утахтарынан үлүһүйүү сыыппарата үөһэ тахсыбат буолла. Үчүгэйэ диэн эдэр ыччат ортотугар күн өйүнэн сылдьааччылар эрээттэрэ сыллата хаҥыыр. Буортулаах дьаллыкка буулаатаҕына олох алдьанарын бары билэбит, ол иһин хара маҥнайгыттан өйү сүүйэр бу утахха чугаһаабат ордук этэ. Ону баара били "культурнай иһии" диэнтэн саҕалаан киһи бэйэтэ да билбэтинэн "күөх моҕойго" эрийтэрбитинэн барыан сөп, оччотугар дьыала хаахтыйар. Эмтэнэн бу мөкү туруктан тахсар кыһалҕа күөрэйэр.

Бары баарынан эттэххэ, үгүс иһээччилэр (алкозависимые) маннык дьаһанары наадалааҕынан аахпаттар, дьиэтээҕилэр бу боппуруоһунан төбөлөрүн сыстараллар. Дьиҥэр, арыгыттан эмтэнэргэ билигин наука да, норуот да ньымалара элбэхтэр. Сорох ылларбыттар наркологияҕа киирэн эмтэнэртэн туттуналлар, дьон билиэ диэн. Бу сыыһа өйдөбүл - үчүгэйгэ тардыһыы сиилэниэ суохтаах, дэлэҕэ да арыгыттан эмтэммиттэр обществолара диэн дьону өйдөтөр-көҕүлүүр түмсүү үөскүө дуо. Аны туран атыттар норуот эмчиттэригэр тиийэллэр. Биллэн турар, туох баар ирдэбиллэри толорбут, тургутуулары сиэрдээхтик ааспыт эмчиттэр араас ыарыылартан, дьаллыктартан быыһаабыттара эмиэ элбэх.

***

Мантан сиэттэрэн Арассыыйа эмчиттэрин Ассоциацияларын чилиэнэ, эмчит, көрбүөччү Тамара Прокопьевна Верховцева-Тамалакаан Тамаралыын кэпсэтиини эһиэхэ тиэрдиэм.

Кини идэтинэн култуура үлэһитэ, тыла-өһө чопчуламмыта сүрдээх, сэһэргэһии музыкальнай айымньыга холоонноох, истэр былаһын тухары бассыыбай нота кулгаахпар киирбэтэ. Хаспытый да олохпут ис иитэ оччонон араас, ону атыттарга биллэрбэт-таһаарбат туһугар (трансляция внутреннего "я") дьоҥҥо сөп түбэһэр социальнай оруолу оонньуурбутун уйулҕа үөрэхтээхтэрэ этэллэр. Ити гынан баран бүүс бүтүннүү артыыс буолбаппыт, биһиги ортобутугар ис иилэрин уларыппаттар эмиэ бааллар - хайдах айыллыбытынан, хайдах баарынан сылдьааччылар. Хомойуох иһин, биһиэхэ майгыннаспаттары үгэстийэн хаалбыт өйдөбүлбүтүнэн (стереотипное мышление) ылынарбыт уустуктардааҕын мэлдьэһэн туһа суох.

Тамалакаан Тамара олоҕо сибэккинэн симэммит ырааһыйа устун хаамыы буолбатаҕын кэпсээтэ, хата кини онтон кэх түһэн бохсон хаалбата сөхтөрдө. Оҥоойуктаах отонноох оҕо сааһыттан атын оҕолортон уратылааҕын оччолорго соччо өйдөөбөтөх (ким да суоҕар киһи саҥатын истии бэтэрэнэн дьыала буолбатах), арай уоннааҕар мунура тэстэн сүһүрэн комаҕа сытан баран өрүттүү кэнниттэн киниэхэ туораттан атын күүс дьайарын сэрэйбит. Даҕатан эттэххэ, кини өбүгэлэрэ айылҕаттан айдарыллыбыт хоту дойду улахан кырдьаҕастара эбит.

Тамара ыал буолар аналын толорон 37-гэр оҕолонор, 87 киилэлээх бэйэтэ 34 киилэ буолар, ыалдьартан атыны билбэт - ол аата эмчит буоларыгар үс сыл эттэппит эбит. Дьэ ити кэнниттэн дьону эмтиир дьоҕура арыллар, күн бүгүнүгэр диэри. Кырдьыга, бу матырыйаалга мин кини ыарыылары, дьаллыктары, аураны ыраастааһыны, отуораны көннөрүүнү о.д.а. хайдах гынан эмтиирин-дьайарын суруйбаппын. Кыһалҕалаах киһи бэйэтэ тиийэн билэрэ ордук. Мин кинилиин алтыспыт төрүөтүм философия, психология наукаларын доктора Кирьянова чараас эйгэ (тонкая материя) туһунан бэсиэдэлэрин тус бэйэбэр өссө төгүл иҥэринии уонна чиҥэтии этэ. Учуонай чараас эйгэ (биллибэт күүстэр) диэн баарын аныгы наука туора соппот диэбитэ. Тамалакаан Тамара ону өссө чопчулаабытыгар махтал.

***

Суруйууну профессор Башаринтан саҕалаабытым мээнэҕэ буолбатах, иһиллэр арыгы декалитрата билигин да мыыныыта суох. Холобур, 2017 сыллаахха пиибэ иһиитэ 723 декалитр буоллаҕына былырыын 765 декалитрга тиийтэ. Аны туран дьиэҕэуокка олорон иһии тэнийиэхчэ, ордук дьиксиннэриилээҕэ - сорох дьахталлары бу көстүү тумнубата. Тамараттан ыйыттым: "Дьэ эн ити дьаллыгы эмтээтиҥ, киһи төһө өр чөл сылдьар (без срыва), муос-таас арыгыны бырахпыттар төһө баалларый?". Эмчит маннык хоруйдаата: "Мин эрэ буолбакка атын эмчиттэр эмиэ арыгы иһэри тохтоттубут-баайдыбыт диибит, ньымалары туһанан, олор араастар, дьайыылара эмиэ. Эмтээһин киһи өйүн үлэтин уларытыахтаах, дириҥ өй (подсознание) уһуктуохтаах, арыгыттан аккаастанар сыал-сорук (осознанная цель) туруохтаах, онтон ырааһырыы (катарсис) саҕаланыахтаах.

Бэлэм киһиэхэ эмтээһин кэбэҕэстик тиийэр, үрдүнэн сыһыаннаахха - саарбах. Онон киһиттэн бэйэтиттэн быһаччы тутулуктаах, кытаанах волялаах киһи биһиги уурбут далаһабытынан хааман оборчоҕо ылларбат, көнөр суолу тутар. Маннык дьоннор миэхэ аҕыйаҕа суохтар".

***

Үс оҕолоох ыал ийэтэ Тамалакаан Тамара дьиэ кэргэн үүт тураан олохтоноругар ийэ, дьахтар оруола олус улаханын этэр. Ыал аҕата, эр киһи харыстаныахтаах диир, нууччалаатахха "за каждым успешным мужчиной стоит женщина" диэбиттии.

Дьиэ иһинээҕи энергетика ыал олоҕуттан-дьаһаҕыттан тута көстөрүн эппитэ оруннаах, аны туран дьиэ эркинэ эрэ буолбакка мал-сал, иһит-хомуос хаһаайыттар тылларын-өстөрүн иҥэринэллэр. Онон дьиэҕэ сиэрдээх кэпсэтии, истиҥ сыһыан, наар үчүгэйи санааһын, ил-эйэлээх буолуу хайаан да наада. Оттон куһаҕаны санааһын (токсичные мысли), соччото суоҕу биттэнии (программирование) о.д.а. мөкүлэр бумеранг курдук киһиэхэ төннөллөрүн умнубат наадатын этэр.

***

"Күннэтэ кэскиллээҕи, сырдыгы эрэ саныахха, бүгүҥҥү олохпут уустугурда, биһиги саарын дьоммут-ыччаппыт анал байыаннай операцияҕа (СВО) дойдубутун көмүскүү сылдьаллар. Кинилэр этэҥҥэ кыайыы көтөллөөх кэлэллэрин туһугар өйбүтүн-санаабытын түмүөххэ, күүстээх ньыгыл санаа хайаан да олоххо киирэрин (материализация мыслей) умнумуоҕуҥ дуу", - диэтэ Тамалакаан Тамара уонна дьоҥҥо-сэргэҕэ чиргэл доруобуйаны, олоххо тардыһыыны, тапталы уонна буортулаах дьаллыктара суох чөл олоҕу баҕарда. Эппит тылларыҥ туоллуннар.

Афанасий ИВАНОВ.

– Өрөспүүбүлүкэ сонуна –

"Туймаада-Ньиэп" бэнсиин сыанатын 4-5 солкуобайынан ыаратта

Уматыгынан хааччыйар "Сибойл" хампаанньа от ыйын 18 күнүттэн бэнсиин сыанатын ыараппыт, ол курдук АИ-95-тээҕи 62, 20, АИ-92-лээҕи 59 солкуобайга диэри өрө таһаарбыт буоллаҕына, өрөспүүбүлүкэ тыа хаһаайыстыбалаах улуустарыгар сапыраапкалардаах "Туймаада-Ньиэп" АУо от ыйын 19 күнүгэр сарсыарда 9 чаастан сыанатын лаппа үрдэтэн, тимир көлөлөөхтөрү "үөртэ".

"Туймаада-Ньиэп" АУо генеральнай дириэктэрин Степан Чепалов бирикээһигэр олоҕуран, бүгүн сарсыардаттан хампаанньа Дьокуускай куоракка уонна Марха түөлбэтигэр баар сапыраапкаларыгар Премиум-95-тээх бэнсиин сыаната 5 солкуобайынан ыаратыллан, 62 солк. 70 харчыга (эрдэ 57 солк. 70 харчы этэ), Регулятор-92-лээх 60 солк. 90 харчыга (56 солк. 80 харчы этэ) тиийэ өрө тэптилэр. Оттон сэлээркэ онуоха-маныаха диэри эрдэтээҥҥи сыанатынан, 76 солк. 70 харчынан, хаалла.

Хампаанньа уматыгын уурар-хаһаанар базата баар Аллараа Бэстээххэ уонна Майаҕа сыана арыый намыһах: 95-тээх 60 солк. 90, 92-лээх 57 солк. 90 харчыга атыыланаллар. Мантан ураты Чурапчы, Таатта, Уус Алдан, Хаҥалас, Амма, Кэбээйи, Ньурба, Бүлүү, Үөһээ Бүлүү улуустарыгар үлэлиир сапыраапкаларыгар сыана, киин куорат киэнин кытта тэҥнээтэххэ, 10 харчыттан саҕалаан 1 солк. 80 харчыга тиийэ үрдээтэ.

Холобур, Чурапчы сэлиэнньэтинээҕи ыстаансыйаҕа 95-тээх 62 солк. 80 харчыга, 92-лээх 61 солк. 10 харчыга атыыланар буоллахтарына, Кэбээйи сэлиэнньэтигэр туһааннааҕынан 64 солк. 30 харчы уонна 62 солк. 70 харчы сыаналаахтар. Хампаанньа хоту эҥээргэ соҕотох сиргэ, Өймөкөөн Уус Ньаратыгар, үлэлэтэр сапыраапкатыгар Премиум-95-тээх бэнсиин сыаната 79 солкуобайга тиийдэ, 1 лиитирэ сэлээркэ иһин 95 солкуобайы төлүүгүн.

"Туймаада" АУо салалтата сыананы үрдэппитин уматык атыылаһар собуоттара сыананы таһаарбыттарын кытта ситимниир.

Василий НИКИФОРОВ.
Улусмедиа.

– Центр занятости сообщает –

Об организации общественных работ на селе

Общественные работы в сельской местности имеют немаловажную роль в поселениях. Особенно помогают общественные работы занять людей в сельской местности, где нередко отсутствуют постоянные рабочие места. Для безработных граждан - это возможность получить дополнительный источник пополнения бюджета. Нередко временные рабочие места для граждан, хорошо зарекомендовавших себя за время участия в общественных работах, становятся постоянным местом работы.

Вот уже который год с филиалом Центра занятости населения Нюрбинского района заключают договора на организацию общественных работ в сельской местности ИП “Тихонов А.Н”, КФХ “Иванов А.А”, КФХ “Степанов А.А”. В прошлом году, в год 100 летия ЯАССР награждены Свидетельством 100 лучших работодателей в области содействия занятости населения РС(Я) в 2022 г.

На организацию проведения оплачиваемых общественных работ в сельской местности участвуют 2 индивидуальных предпринимателя: ИП КФХ Иванов Алексей Афанасьевич (с. Нюрбачан), ИП КФХ Тихонов Андрей Николаевич (с. Антоновка). Всего работают 4 безработных и ищущих работу граждан. Основной вид работы – строительство изгороди и посадка и уход за картофелем. Всего выделено финансирование из республиканского бюджета на сумму 406 012 тыс.руб. Период работы составляет 2 месяца.

В организации проведения оплачиваемых общественных работ в рамках реализации дополнительных мероприятий, направленных на снижение напряженности на рынке труда РС(Я) в 2023 году в Нюрбинском районе выделено финансирование из Федерального бюджета на сумму 609 035,94. Всего участвуют 2 ИП: КФХ Степанов Айсиэн Александрович (с. Бысыттах) и ИП Кондратьева Антонина Прокопьевна (г. Нюрба), где заняты 6 безработных и ищущих работу граждан. Основной вид работ – строительство изгороди и уход за животными.

Центр занятости населения района.

– СИА иһитиннэрэр –

Саха сиригэр өрөспүүбүлүкэтээҕи ийэ хапытаалын кээмэйэ икки төгүл үрдүөҕэ

Саха сиригэр үһүс уонна онтон кэлэр оҕолорго бэрилллэр «Дьиэ кэргэн» өрөспүүбүлүкэтээҕи хапытаалы 150 тыһыынчаттан 300 тыһыынчаҕа диэри икки бүк улаатыннарыахтара. Аны эһиилгиттэн эдэр ыалларга материальнай көмө оҥоһуллуоҕа, диэн «Прямой разговор» биэриигэ Саха сирин баһылыга Айсен Николаев иһитиннэрдэ.

«Өрөспүүбүлүкэҕэ 5 сыл иһигэр оҕолоох ыаллары өйөөһүҥҥэ үбүлээһин кээмэйэ 7 төгүл улаатта — 3,5 млрд солкуобайтан 26,5 млрд. солк. диэри. Эүиилгиттэн 25 саастарыгар диэри ыал буолбут эдэр дьоҥҥо материальнай көмө оҥоһуллуоҕа. Үһүс уонна кэнэҕэски оҕолор өрөспүүбүлүкэтээҕи хапытааллара икки төгүл улаатыаҕа — 150 тыһыынчаттан 300 тыһыынча солкуобайга диэри», — диэтэ Айсен Николаев.

Санатан эттэххэ, Саха сирин баһылыга өрөспүүбүлүкэҕэ дьиэ кэргэни өйөөһүн саҥа дьаһалларын «Семья года» бэстибээл кэмигэр иһитиннэрбитэ. Онно регионҥа 30-34 уонна 35-39 саастаах дьахталлар быыстарыгар үһүс уонна онтон кэлэр оҕолору төрөөһүн ахсаана элбээбитин бэлиэтээбиттэрэ.

Саха сиригэр тоҕус ойуур баһаарын умуллардылар

Саха сиригэр сууккаҕа тоҕус ойуур баһаарын умуллардылар. Авиамониторинг көмөтүнэн 11 саҥа уоту буллулар. От ыйын 19 күнүн сарсыардатыгар регионҥа 75 ойуур баһаара баар, олортон 12 тохтоттудар. Бу туһунан өрөспүүбүлүкэтээҕи оперштаб биллэрэр.

Баһаары умулларыыга 761 киһи уонна 17 тиэхиникэ үлэҕэ тардылынна, ону тэҥэ авиация үлэлиир.

Тэйиччи сытар, куһаҕан суоллаах-иистээх сиргэ турбут уоту үксүн тохтоттулар.

Мария ГОРОХОВА.

– Тускар туһан –

Сайыҥҥы тэттик сүбэлэр

Үһүн уннуктаах ардахтартан бары да сылайа быһыытыйдыбыт. Ол эрэн, өссө да куйаас күннэр үүнүөхтэрэ диэн прогноз көрдөрөр, онон самаан сайыммыт салҕанарынан, тэттик сүбэлэри сэргээн-сэҥээриҥ.

1. Быйыл хаһааҥҥытааҕар да кумаардаах сайын буолла диэн бэлиэтиибит, инники сылларга арыый соҕус буолааччы. Рефтамид курдук күүстээх кумаар эмэ да соччо туһалаабат. Отчуттар, сир асчыттар хайдах да харыстаммыттарын иһин, син биир кумаар аармыйата харса суох атааклыыр. Кумаар ытырбыт сирин аптека аайы атыыланалр, чэпчэки сыаналаах, календула настойкатынан уонна меновазин диэн убаҕас сириэстибэнэн сотон кэбистэххэ, кыһыйарын тута аһардар.

2. Өҥүрүк куйаастарга сүрэҕи сөрүүкэтэр муустаах ууну иһиэххитин баҕардаххытына, быһаҕас уулаах пластик бытыылканы морозильникка тоҥорон кэбиһиҥ. Үрдүгэр уу биитэр сок, муорус куттуҥ да, тымныы утах бэлэм. Олус тириппит оҕолорго тымныы утаҕы иһэрдибэт буола сатааҥ, уруттуохтарын сөп.

3. Окко, сиргэ сылдьарга сайыҥҥы өттүгэр тиэрмэс үгүстүк туттуллар. Иһэ кыараҕас буолан, сууйарга уустук. Тиэрмэскит иһэ куһаҕан сыттаннаҕына, биир ыстакаан ууга чаайынай ньуоска 3%-наах уксууһу суурайан сайҕаатахха, сыта сүтэр. Бу растворунан холодильник иһин эмиэ сууйуохха сөп.

4. Сайын уу-хаар элбиир кэмин баттаһа хаһаайкалар кыһыҥҥы таҥастары сууйаллар. Пуховигы, синтепон кууркалары сууйарга стиральнай массыынаҕыт иһигэр 8 см улахана суох мээчиги уган кэбиһиҥ, оччоҕо кууркаҕыт түүтэ биир сиргэ чөмөхтөспөт. Зоомаҕаһыыннарга атыыланар биитэр улахан теннис мээчигэ барсар.

5. Түүҥҥү өттүгэр кондиционеры, вентиляторы холбоомоҥ, түргэнник үрдэриэххэ сөп. Олус итии буоллаҕына, пижамата кэтэн баран холбооҥ, суорҕаннаах утуйа сатааҥ.

6. Итииргээтибит диэн тыбыс-тымныы уунан суунуманг. Эмискэ хаан баттаһына үрдүүр, былчыҥнар күүрэллэр эбит.

Сүбэлэри тистэ Лина СЕМЕНОВА.

– Нюрбинская ТИК –

РЕШЕНИЕ №9

16 июля 2023 г. г. Нюрба

О регистрации Васильевой Нарыйааны Николаевны кандидатом в депутаты представительного органа муниципального района "Нюрбинский район" Республики Саха (Якутия) восьмого созыва по одномандатному избирательному округу №1

Проверив соблюдение требований Федерального закона "Об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации", Закона Республики Саха (Якутия) "О муниципальных выборах в Республики Саха (Якутия)" при выдвижении Васильевой Нарыйааны Николаевны кандидатом в депутаты представительного органа муниципального района "Нюрбинский район" Республики Саха (Якутия) восьмого созыва по Убоянскому одномандатному избирательному округу № 1, а также необходимые для регистрации документы, в соответствии со статьей 43, с частями 1 и 4 статьи 44 Закона Республики Саха (Якутия) "О муниципальных выборах в Республике Саха (Якутия)" окружная избирательная комиссия **решает:**

1. Зарегистрировать Васильеву Нарыйаану Николаевну, выдвинутого избирательным объединением - Якутское региональное отделение Политической партии ЛДПР - Либерально-демократическая партия России, кандидатом в депутаты представительного органа муниципального района "Нюрбинский район" Республики Саха (Якутия) восьмого созыва по Убоянскому одномандатному избирательному округу № 1.

Дата регистрации - 16 июля 2023 год. Время регистрации: 14 час. 15 мин.

2. Выдать Васильевой Нарыйаане Николаевне удостоверение о регистрации установленного образца.

3. Разместить настоящее решение и данные о зарегистрированном кандидате на официальном сайте муниципального района "Нюрбинский район" в информационно-телекоммуникационной сети "Интернет" и обнародовать путем вывешивания в общедоступных местах.

Председатель избирательной комиссии Н.С. ПЕТРОВА.
Секретарь избирательной комиссии А.Р. ЕГОРОВА.

– Нюрбинская ТИК –

Приложение к решению Нюрбинской территориальной избирательной комиссии от 18 июля 2023 г. №12

ИНФОРМАЦИОННОЕ СООБЩЕНИЕ О СБОРЕ ПРЕДЛОЖЕНИЙ ПО КАНДИДАТУРАМ ДЛЯ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ЗАЧИСЛЕНИЯ В РЕЗЕРВ СОСТАВОВ УЧАСТКОВЫХ ИЗБИРАТЕЛЬНЫХ КОМИССИЙ

Руководствуясь пунктом 9 статьи 26, статьей 27 Федерального закона "Об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации", на основании постановления Центральной избирательной комиссии Российской Федерации от 5 декабря 2012 года № 152/1137-6 "О порядке формирования резерва составов участковых комиссий и назначения нового члена участковой комиссии из резерва составов участковых комиссий" (ред. от 24.02.2021 г.), Нюрбинская территориальная избирательная комиссия объявляет сбор предложений по кандидатурам для дополнительного зачисления в резерв составов участковых избирательных комиссий на территории муниципального района "Нюрбинский район" Республики Саха (Якутия).

Прием документов осуществляется Нюрбинской территориальной избирательной комиссией в период с 21 июля по 10 августа 2023 года:

- в рабочие дни - с 09.00 до 12.00, с 14.00 до 18.00
- суббота и воскресенье - с 10.00 до 14.00.

по адресу: г. Нюрба, ул. Ленина, д. 31, каб. 204

С перечнем документов, необходимых для внесения предложения (предложений) по кандидатурам для зачисления в резерв составов участковых комиссий, можно ознакомиться на сайте Центральной избирательной комиссии Республики Саха (Якутия) yakut.izbirkom.ru в подразделе "Формирование УИК и резерва УИК" раздела "Избирательные комиссии".

Нюрбинская ТИК.

– Памятка населению –

Техника безопасности во время грозы

Несмотря на красоту природы, временами ее проявления таят в себе риск и опасность для человека. Одним из таких природных явлений, которое способно нанести непоправимый вред является гроза. Зачастую она возникает в теплое время года, когда люди любят выбираться отдохнуть за город, проводя время у водоема или в лесу. Какие существуют меры безопасности при грозе, как обезопасить себя в это период и каковы могут быть последствия, рассмотрим в данной статье.

Молния это одно из проявлений сильной грозы. Это электрический атмосферный разряд, который может стать причиной пожара. Его напряжение до 100 млн. В сопровождающейся ударной волной звука (гром) и яркой световой вспышкой причудливой формы. В среднем ее длина составляет до 2,5 км.

Первыми при попадании молнии в человека пострадают внутренние органы, особенно те, в которых содержится воздух. Резкое сокращение мышц под воздействие электрического тока такой мощности способно привести к переломам костей, включая позвоночник. Оглушение, потеря ориентации, шоковое состояние, паралич и смерть - таковы могут быть последствия для человека от удара молнии.

По статистике, около 70% ее жертв это мужчины. Знание и соблюдение основных правил безопасности во время грозы способно предотвратить множество трагичных случайностей. На открытой местности Если Вы оказались в местности, где совершенно негде укрыться от надвигающейся грозы (равнина, поле), то сначала определитесь, насколько далеко от вас находятся молнии. Для этого следует засечь время, которое пройдет между вспышкой, и услышанным раскатом грома. Если время составило - 3 сек, то расстояние составит 1000 м, 2 сек.- 600 м, а вот 1 сек. говорит о том, что природный электрический источник от вас находится всего в 300 м.

Ваша безопасность во время грозы будет зависеть от правильности действий. Главные и наиболее часто встречающиеся ошибки: Попытка укрыться под одиноко стоящим деревом или стогом сена Бежать, идти или стоять во весь рост Искать и подниматься на любую возвышенность Для того чтобы переждать грозу на открытой местности следует найти какую - либо низменность (яма, овраг) либо просто сесть на корточки, но не ложиться на землю. Расстояние от высоких одиноких предметов должно быть не менее 200 м.

Помните, что обычно удар молнии выбирает наиболее высокие объекты, и вы, оказавшись на открытой местности, войдете в их число. Не приближайтесь к водое мам и не пользуйтесь телефоном, лучше его выключить.

В лесной местности безопаснее всего найти укрытие под мелкими кустарниками. Если вблизи нет мелких кустов, то между деревьями и вами должно быть расстояние не менее 4-5 м. Нужно сесть, приняв позу эмбриона. Следует знать, что если дерево крепкое и могучее, то это вовсе не значит, что оно способно выдержать удар молнии и обеспечить вам надежное укрытие. По статистике, чаще всего "жертвами" гроз являются дубы, ели и тополя, молния является одной из причин пожаров в лесу.

Не нужно разводить костер до полного прекращения грозы, т.к. огонь способен притягивать электрические разряды. У водоема или озера Вода является отличным проводником электричества, поэтому при грозе следует немедленно выйти из водоема и отойти от него на безопасное расстояние (минимум 100 м). Не стоит пережидать ее на берегу в палатке или прячась под деревьями.

В случае если природное явление застало вас в лодке, и плыть до берега далеко, следуйте следующим правилам: Мокрая одежда также способна притянуть молнию, как и водная поверхность водоема, поэтому сядьте на любые сухие вещи. Подойдет и спасательный жилет. Сверху укройте себя тентом или целлофаном, но так, чтобы он ни в коем случае не касался воды. Помимо воды и мокрой одежды, молнию способны привлечь следующие вещи: работающий мобильный телефон, зонт (особенно спицы и стержень).

Если Вы приехали на отдых в автомобиле, то можно переждать непогоду в нем. Следует закрыть окна, не включать двигатель и опустить радио - антенну. Не нужно касаться ручек дверей, ключей. В помещении Как правило, благодаря молниеотводам, помещение является наиболее безопасным местом для того, чтобы переждать грозу. Но, существует вариант встречи с шаровой молнией, которая часто может попадать в любые помещения через открытые форточки, окна и двери. В случае, если Вы пережидаете природное явление дома:

- Исключите любые сквозняки, закрыв все окна и двери;
- Не забудьте про дымоход;
- Не пользуйтесь телефоном, включая стационарный;
- Тоже относится к камину или печи;
- Дым из трубы может привлечь грозу;
- Выключите все электроприборы и не подходите к электропроводке, розеткам или щитку; - Не находитесь рядом с окнами;
- Снимите с себя украшения.

Будьте внимательны и соблюдайте технику безопасности во время грозы. Берегите себя и своих близких.

Объявление

За сведения о виновниках возгораний якутянам будут платить вознаграждение до 50 тысяч рублей.

Для установления обстоятельств, способствующих возникновению лесных пожаров, опрашиваются сотни свидетелей. Сотрудникам МЧС могут помочь якутяне, располагающие достоверными сведениями о виновниках. За такую информацию будут выплачивать денежное вознаграждение от 10 до 50 тысяч рублей.

Если вы стали свидетелем пожара, звоните 112. Если у вас есть достоверная информация о виновниках, звоните на телефон доверия МЧС по РС(Я) (4112) 39-99-99.

– ГИМС сообщает –

Второй этап акции "Вода – безопасная территория"

В период с 24 по 30 июля 2023 года на территории Нюрбинского района проводится второй этап межведомственной профилактической акции "Вода - безопасная территория". Целью акции является пропаганда безопасного поведения на воде, обеспечение безопасности, снижение количества несчастных случаев и гибели людей на водных объектах.

В рамках акции пройдут рейдовые мероприятия и патрулирования водных объектов на территории района с участием государственных инспекторов ГИМС, представителей местной администрации, правоохранительных органов.

В ходе мероприятий проведут беседы с отдыхающими в местах неорганизованного отдыха людей на водных объектах с раздачей памяток, будут выявлять нарушения правил поведения на воде.

Основное внимание уделяется детской безопасности - именно эта категория наиболее беззащитна перед водной стихией. Государственные инспекторы ГИМС проведут специальные занятия с детьми, отдыхающими в оздоровительных лагерях и у водоемов. Ребятам расскажут об основных правилах купания в водоемах и отдыха на берегу, продемонстрируют приемы оказания первой помощи утопающим и в случае возникновения экстремальных ситуаций.

Не останутся без внимания и судоводители маломерных судов, которые также входят в группу риска. Им напомнят о правилах пользования маломерными судами, необходимости государственной регистрации маломерных судов, прохождения освидетельствования и проверки технического состояния судна.

Вилюйское отделение Центра ГИМС Главного управления МЧС России по РС (Я) напоминает: не будьте беспечны, всегда соблюдайте меры безопасности и предосторожности! Помните о том, что вода - это коварная стихия, она не прощает ошибок! Соблюдайте правила безопасности при нахождении у воды! Не оставляйте детей без присмотра!

Вилюйское отделение Центра ГИМС ГУ МЧС России по РС (Я).

– ОГИБДД предупреждает –

ДОРОГИЕ РОДИТЕЛИ!

На вас лежит особая ответственность - безопасность ваших детей. Вот несколько правил, которые помогут вам справиться с этим непростым делом:

1. Будьте внимательны на дороге, особенно в непогоду.
2. Научите ребенка обращать внимание на стоящие или приближающиеся автомобили сразу при выходе из подъезда.
3. Не стойте с ребенком на краю тротуара и объясните ему опасность объектов, ограничивающих видимость.
4. При движении по тротуару идите по правой стороне (вы - ближе к проезжей части), держа ребенка за руку.
5. Не разрешайте детям выходить на проезжую часть, везите коляски и санки только по тротуару.
6. Ведя ребенка одной и той же дорогой, создайте безопасный маршрут следования и научите ему ребенка.

Вы - первый учитель и главный пример ребенка в вопросах безопасности. Никогда не забывайте об этом!

ОГИБДД ОМВД России по Нюрбинскому району.

Извещение о проведении собрания по согласованию местоположения границы земельного участка

Кадастровым инженером Федоровым Альбертом Иннокентьевичем, членом А СРО "Кадастровые инженеры" реестр №0375 (г. Нюрба, ул. Кузакова, 1А, kifai141178@yandex.ru тел. 89142559700) выполняются кадастровые работы по земельному участку с кадастровым номером 14:21:110003:2033 по адресу: г.Нюрба, ул.Чапаева, 6. Заказчиком является Додохов Петр Иванович (г.Нюрба, ул.Чапаева, 6). Возражения и требования по согласованию местоположения границы земельного участка принимаются в течение одного месяца со дня опубликования извещения в районной газете по адресу: г.Нюрба, ул.Кузакова, 1А, пом. №15. Смежные земельные участки с правообладателями, которых требуется согласовать местоположение границы:

1. Кадастровый номер 14:21:110003:1876

При проведении согласования местоположения границ необходимо иметь документы удостоверяющие личность и права на земельный участок (часть 12 статьи 39, часть 2 статьи 40 ФЗ от 24.07.2007 года №221-ФЗ "О кадастровой деятельности).

– В республике –

Марина Герман: в Якутии единое пособие назначено более 87 тысячам детей

С момента вступления в силу закона об едином пособии в Якутии новая мера государственной поддержки назначена 87 051 ребёнку и 3 118 беременным женщинам. По данному направлению Отделением Социального фонда России по Республике Саха (Якутия) семьям перечислено более 6 млрд 461 млн рублей. Об этом в ходе брифинга 18 июля сообщила Управляющий отделением Социального Фонда России по Республике Саха (Якутия) Марина Герман.

Марина Герман напомнила, что единое пособие объединяет ряд выплат для родителей – на первого и третьего или последующего ребёнка до 3 лет, а также от 3 до 7 лет включительно и от 8 до 17 лет. «Тем самым унифицируются правила назначения выплаты и обеспечивается целостная система поддержки семей с детьми», – добавила она.

Управляющий Отделением отметила, что при введении единого пособия предусмотрен переходный период: семьи, в которых дети родились до 31 декабря 2022 года включительно, могут выбрать – получать уже назначенные выплаты или оформить новое единое пособие. Возможность получать выплаты по старым правилам сохраняется у семей до истечения срока назначения выплаты.

«Выплата назначается малообеспеченным семьям с учётом оценки нуждаемости при соблюдении следующих условий: если ежемесячный доход на человека в семье не превышает региональный прожиточный минимум на душу населения, собственность семьи соответствует установленным критериям, заявитель и дети, на которых назначается пособие, являются гражданами Российской Федерации, постоянно проживают в Российской Федерации», – проинформировала она.

Обратиться за выплатой может один из родителей, усыновителей или опекун (попечитель) ребёнка. При назначении пособия учитываются имущественная обеспеченность семьи и занятость родителя. Пособие назначается в том случае, если взрослые члены семьи имеют заработок или объективные причины для его отсутствия.

«Решение о назначении единого пособия выносится в течение 10 рабочих дней со дня подачи заявления и поступления в Социальный фонд необходимых сведений от организаций и документов заявителя. Первое перечисление средств происходит в течение пяти рабочих дней после принятия решения о назначении выплаты. В дальнейшем средства перечисляются с 3 по 25 число месяца, следующего за месяцем, за который выплачивается единое пособие. Так, единое пособие за июль поступит в августе, за август – в сентябре и так далее», – сообщила Марина Герман.

Пресс-служба Главы РС (Я) и Правительства РС (Я).

– Новости Центра занятости –

День открытых дверей для осужденных граждан

19 июля 2023 года сотрудники уголовно-исполнительной инспекции Нюрбинского района совместно с инспекторами Центра занятости Нюрбинского района провели индивидуальную консультацию для осужденных, состоящих на учете в инспекции, которые испытывают трудности в поиске работы.

Одной из главных проблем в ресоциализации осужденных, несомненно, является поиск работы и закрепление на ней, чтобы иметь постоянный источник дохода. В ходе мероприятия, осужденные ознакомлены с вакантными рабочими местами, порядком постановки на учет для получения пособий по безработице, а также получения профессии или переподготовки за счет средств Центра занятости населения.

В результате проведенного мероприятия, трое осужденных выразили заинтересованность в трудоустройстве по имеющимся вакансиям, получили дополнительные консультации.

Отметим, что подобные мероприятия становятся все более востребованнее среди подучетных УИИ, многие из которых испытывают трудности при самостоятельном поиске работы, содействует их официальному трудоустройству и получению постоянного источника дохода, что положительно сказывается на профилактике совершения повторных преступлений, способствует исправлению осужденных без изоляции от общества.

Центр занятости населения Нюрбинского района.

Продаю

В самом центре г. Нюрба продается дом общ пл. 46,6 кв.м, 1980 г.п., участок ровный, сухой 7 соток под ИЖС. Гараж, недостроенная баня, поле для картофеля, хоз. постройки, отопление печное, конвекторное. Рядом магазины, школа. Общая долевая собственность. Документы готовы к продаже, без долгов и обременений.
Торг уместен за наличный расчет.
8-924-866-48-48.

Куортамҥа биэрэбин

2 хостоох т/х, иккис этээс, сылаас, итии уулаах, толору тэриллээх кыбартыыра уһун болдьоххо чөл, дьоһун олохтоох дьоҥҥо куортамҥа бэриллэр. Тэрилтэ үлэһиттэрин олохтуон сөп. **8-968-152-97-90.**

Считать недействительным

Диплом выданный ГБПОУ «Нюрбинский техникум» в 2018 году на имя **АЛЕКСЕЕВА Владислава Святославовича,** 07.03.2000 г.р.

Утерянный военный билет на имя **ЕГОРОВА Леонида Маевича** 07.10.1988 г.р.

Күн күбэй ийэбит, эбэбит, тыыл, үлэ бэтэрээнэ, Ньурба куорат олохтоохо, сэрии бэтэрээнин огдообото
ХАЛАННИКОВА Варвара Гаврильевна
94 сааһыгар сылдьан ыараханнык ыалдьан күн сириттэн барбытын туһунан билэр дьоммутугар, аймахтарбытыгар иһитиннэрэбит.
Оҕолоро, сиэннэрэ.

Күндү балтыбытыгар Анфиса Степановнаҕа, күтүөппүтүгэр Николай Семеновичка, кини бииргэ төрөөбүттэригэр тапталлаах ийэлэрэ, эбээлэрэ
ХАЛАННИКОВА Варвара Гаврильевна
бу күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
Хорулаттан, Ньурбаттан, Дьокуускайтан Семеновтар, Николаевтар, Илларионовтар.

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит, Ньурбаттан төрүттээх
СПИРИДОНОВ Василий Андреевич
66 сааһыгар уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан билэр дьонугар, табаарыстарыгар дириҥник курутуйан туран иһитиннэрэбит.
Кэргэнэ Валентина, эдьиийдэрэ Маргарита, уола, сиэннэрэ.

Убаастыыр бырааппыт, Ньурба куорат олохтоохо
НАЗАРОВ Валерий Викторович
ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан кийииппитигэр Машаҕа, оҕолоругар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, ыар аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
Өҥөлдьөттөн, Дьаархантан, Ньурбаттан Семеновтар.

Биир тиэргэҥҥэ улааппыт табаарыспыт, ыкса олорор ыалбыт, Ньурба к. олохтоохо
НАЗАРОВ Валерий Викторович
соһумардык күн сириттэн күрэммитинэн кэргэнигэр, оҕолоругар, бииргэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Александровтар, Расторгуевтар.

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит, хос эһэбит, Ньурба улуһуһун Күндээдэ нэһилиэгин Бочуоттаах олохтоохо, Саха сирин автотранспорын Бочуоттаах үлэһитэ, Саха сирин тыатын хаһаайыстыбатын бэтэрээнэ, "Ньурба", "Күндээдэ" сопхуостарга өр сылларга тырахтарыыһынан, паромщигынан үлэлээбит
ЗАХАРОВ Дмитрий Иванович
бу дьыл от ыйын 13 күнүгэр уһун ыарахан ыарыыттан Орто дойдуттан туораабытынан бар дьоммутугар иһитиннэрэбит.
Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

13 июля 2023 года в возрасте 85 лет ушел из жизни наш любимый папа, дедушка, ветеран труда, почетный гражданин с. Кюндядя и Нюрбинского улуса
ЗАХАРОВ Дмитрий Иванович.
С глубоким уважением выражаем свои искренние соболезнования маме, бабушке и всем близким родственникам. Мы очень благодарны ему за доброту, теплое искреннее отношение к нашей семье. Вечная ему память! Любим! Помним! Скорбим!
Дочь, зять, внуки Платоновы.

Күндээдэ нэһилиэгин ытык кырдьаҕаһа, Ньурба улуһуһун, Күндээдэ нэһилиэгин Бочуоттаах олохтоохо, Саха сирин тыа хаһаайыстыбатын бэтэрээнэ, Саха сирин автомобильнай транспорын Бочуоттаах үлэһитэ, Коммунистическай үлэ ударнига, үлэ бэтэрээнэ, 6 оҕо тапталлаах аҕата, элбэх сиэн, хос сиэн эйэҕэс эһээтэ
ЗАХАРОВ Дмитрий Иванович
бу дьыл от ыйын 13 күнүгэр уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан кэргэнигэр Розалия Макаровнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, аймах билэ дьонноругар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Күндээдэ нэһилиэгин тыа сирин түөлбэтэ.

Улаханнык ытыктыыр биир дойдулаахпыт, Ньурба улуһуһун Күндээдэ нэһилиэгин Бочуоттаах олохтоохо, Саха сирин тыа хаһаайыстыбатын бэтэрээнэ, Саха сирин автотранспорын Бочуоттаах үлэһитэ, үлэ бэтэрээнэ
ЗАХАРОВ Дмитрий Иванович
от ыйын 13 күнүгэр 85 сааһыгар уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн тапталлаах кэргэнигэр Розалия Макаровнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
Быдан дьылларга бырааһаай, убаастабыллаах Дмитрий Иванович! Төрөөбүтүөскэзбит дойдуҥ буора сымнаҕас-сылаас суорҕан-тэллэх буолуохтун!
Дьокуускай куораттан Ян Алексеевич Яковлев дьиэ кэргэттэрэ.

Күндү дьүөгэбит Елена Дмитриевна тапталлаах аҕата, нэһилиэкпит бочуоттаах олохтоохо, ытыктыыр, убаастыыр киһибит
ЗАХАРОВ Дмитрий Иванович
олохтон туораабытынан дьүөгэбитигэр Ленаҕа, тапталлаах кэргэнигэр Розалия Макаровнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, бары аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын холбуубут. Быдан дьылларга бырааһаай, ийэ буоруҥ сымнаҕас суорҕан буоллун.
1978 сыллаах выпускниктар.

Күндүтүк саныыр бырааппыт, таайбыт
ЗАХАРОВ Дмитрий Иванович
уһун ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан саҥаспытыгар Розалия Георгиевнаҕа, оҕолоругар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Эдьиийэ Ирина Семеновна, оҕолоро.

Убаастабыллаах сыбааттарбытыгар Розалия Макаровна кэргэнэ, Антонина Дмитриевна аҕата, кийииппит Алевтина Анатольевна эһэтэ, сиэннэрбитигэр хос эһэлэрэ
ЗАХАРОВ Дмитрий Иванович
уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
Ньурбаттан сыбааттаргыт Ивановтар.

Бииргэ үөрэммит дьүөгэбит Тоня тапталлаах аҕата, Күндээдэ Бочуоттаах олохтоохо
ЗАХАРОВ Дмитрий Иванович
уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан Тонябыт ийэтигэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Бииргэ үөрэммиттэрэ.

Убаастабыллаах сыбааттарбытыгар, кэргэнигэр Розалия Макаровнаҕа, Антонина Дмитриевнаҕа аҕата, кийииппитигэр Алевтина Анатольевнаҕа эһэтэ, сиэннэрбитигэр хос эһэлэрэ
ЗАХАРОВ Дмитрий Иванович
уһун ыарахан ыарыыттан өлөн туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
Ньурбаттан Иванов А.Д.

Бииргэ үөрэммит доҕорбутугар Захарова Альбина Дмитриевнаҕа, кини дьиэ кэргэнигэр тапталлаах аҕалара, эһэлэрэ, Күндээдэ нэһилиэгин Бочуоттаах олохтоохо, үлэ бэтэрээнэ
ЗАХАРОВ Дмитрий Иванович
уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Кылааһын оҕолоро.

Күндү тапталлаах эдьиийбит, Өҥөлдьө олохтоохо
КОНСТАНТИНОВА Алевтина Семеновна
уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан уолугар Сэмэҥҥэ, балтыгар Валентина Семеновнаҕа, кини дьиэ кэргэнигэр, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Бииргэ төрөөбүт бырааттара, балтылара, кинилэр дьиэ кэргэттэрэ.

Күндү эдьиийбит, Өҥөлдьө олохтоохо
КОНСТАНТИНОВА Алевтина Семеновна
ыарахан ыарыыттан олохтон күрэммитинэн уолугар Сэмэҥҥэ, бииргэ төрөөбүт бырааттарыгар, балтыларыгар, бары аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Ньурбачаантан эдьиийгит Копылова С.С., Антоновкаттан Алексеевтар дьиэ кэргэттэрэ.

Ньурбачаантан төрүттээх убаастыыр эдьиийбит
КОНСТАНТИНОВА Алевтина Семеновна
ыарахан ыарыыттан бу дойдуттан туораата.
Эдьиийбит Өҥөлдьө нэһилиэгэр кэргэннэнэн, оҕолонон, дьиэтиттэн-уотуттан тэлэһийбэккэ олорбута. Сопхуоска үлэлээбитэ, кэлин доруобуйата мөлтөөн, инбэлиит буоллар да дойду оҥостубут Өҥөлдьөтүттэн ыраппакка, күөһү көрөн, аймах дьонун кытта тэйсибэккэ олорбута. Ыал улахан оҕото буолан, бэйэтин кэнниттэн төрөөбүт 9 бииргэ төрөөбүттэрин көрсөн-харайсан улаатыннартаабыта. Киһи диэн мааныта, хаһаайка диэн сатабыллааҕа, үлэһит диэн үчүгэйэ этэ. Оҕотугар Сэмэҥҥэ, бииргэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар, дьүөгэлэригэр, ыалларыгар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит. Эдьиий быдан дьылларга бырааһаай, убаастыыр эдьиийбит Аала!
Быраатыҥ Руф Семенович Константинов уонна кини дьиэ кэргэнэ.

Убаастыыр күтүөбүтүгэр Руф Семеновичка, эдьиийбитигэр Евдокия Михайловнаҕа, оҕолоругар, уолугар Сэмэҥҥэ, Аала бииргэ төрөөбүттэригэр, сиэн бырааттарыгар, балтыларыгар, кийииттэригэр
КОНСТАНТИНОВА Алевтина Семеновна
Орто сиртэн ыарахан ыарыыттан барбытынан хомолтобутун тиэрдэбит. Төрөөбүт буора сымнаҕас тэллэх, сылаас суорҕан буоллун! Быдан дьылларга бырааһаай!
Захаровтар, Афанасьевтар, Васильевтар, Лабашевтар.

Күндүтүк саныыр убаастыыр, таптыыр саҥаспыт, Өҥөлдьө нэһилиэгин Бочуоттаах олохтоохо, үлэ бэтэрээнэ
КОНСТАНТИНОВА Алевтина Семеновна
уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан уолугар Семеҥҥа, бииргэ төрөөбүт бырааттарыгар, балтыларыгар, аймахтарыгар, чугас дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Өҥөлдьөттөн, Ньурбаттан, Дьокуускайтан, Покровскайтан, Намтан Юрий, Раиса, Иван, Афанасий Ивановтар дьиэ кэргэттэрэ.

Өр сылларга доруобуйа харыстабылыгар оҕо бырааһынан бииргэ үлэлээбит убаастыыр кэллиэгэбит, бэтэрээммит
ЗАХАРОВА Светлана Афанасьевна
күн сириттэн туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Оҕо поликлиникатын кэлэктиибэ, бэтэрээннэрэ.

Ньурба Антоновкатыттан төрүттээх Дьокуускай куорат олохтоохо, күндү убаастыыр, ытыктыыр тапталлаах балтыбыт, эдьиийбит, Ньурба улуһуһун Доруобуйатын харыстабылын эйгэтигэр врач-педиатр бырааһынан үтүө суобастаахтык өр сылларга үлэлээбит үлэ бэтэрээнэ, бары ытыктыыр, махтанар бырааспыт
ЗАХАРОВА Светлана Афанасьевна
бу дьыл от ыйын 17 күнүгэр 87-с сааһыгар эмискэ ыарахан ыарыыттан Орто дойду олоҕуттан барбытынан тапталлаах оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, чугас аймах-билэ дьонугар, бииргэ үлэлээбит кэллиэгэлэригэр, кинини билэр дьонугар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит. Сырдык мөссүөнэ биһиги сүрэхпитигэр өрүү тыыннаах буолуо. Тапталлаах күндү киһибит быдан дьылларга бырааһаай, уһун уугар сылаастык, сымнаҕастык утуй...
Дьокуускайтан, Хатастан, Майаттан, Антоновкаттан Иннокентьевтар, Давыдовтар, Дмитриевтар, Васильевтар. Антоновтар, кинилэр оҕолорун дьиэ кэргэттэрэ.

Күндү кийииппит, саҥаспыт, өр сылга оҕо бырааһынан үлэлээбит доруобуйа харыстабылын бэтэрээнэ, Дьокуускай куорат олохтоохо
ЗАХАРОВА Светлана Афанасьевна
от ыйын 17 күнүгэр ыарахан ыарыыттан биһиги кэккэбиттэн туораата. Бэйэбит кутурҕаммытын оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар биллэрэбит.
Санникова Р.Г., Герасимова М.М. дьиэ кэргэттэрэ.

Өр кэмнэ алтыспыт сыбааппыт
ДМИТРИЕВА Антонина Дмитриевна
уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан кийииппитигэр Лидаҕа, бары бииргэ төрөөбүттэригэр хомолтобутун холбуубут.
Ирина Васильевна уонна оҕолоро.

Өр сылларга Ленинскэй райпотребсоюзка үтүө суобастаахтык үлэлээбит кэллиэгэбит, үлэ бэтэрээнэ
ДМИТРИЕВА Антонина Дмитриевна
бу дьыл от ыйын 17 күнүгэр уһун ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Ньурба УПО-н Сэбиэтэ, правлениета.

"Саха Өрөспүүбүлүкэтин сир оҥоһуутугар сулууспата" тэрилтэ администрациятын, профкомун, үлэһиттэрин аатыттан дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит бииргэ үлэлиир кэллиэгэбитигэр Плужникова Мария Степановнаҕа, төрөппүттэригэр Анна Ефимовнаҕа, Степан Гаврильевичка, аймахтарыгар бииргэ төрөөбүт убайа
ДАНИЛОВ Станислав Степанович
Орто дойдуттан барбытынан.
Саха Өрөспүүбүлүкэтин сир оҥоһуутугар сулууспата.

Генеральнай директор Стручкова Н.М.
Кылаабынай редактор э.т. Петрова Л.И.
НЬУРБА ОГНИ НЮРБЫ

Хаһыат Саха сиригэр сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэрин кэтээн көрүү Федеральнай сулууспатын Управлениетыгар (Роскомнадзор) 03.06.2020 с. регистрацияланна.
ПИ № ТУ 14-00551

Тэрийээччилэр: Саха Республикатын Правительствота, Саха Республикатын "Сахабэчээт" Государственнай автономнай тэрилтэтэ.
Таһааараччы: СР "Сахабэчээт" ГАУ

Таһааараччы аадырыһа: *677000 Дьокуускай к. Орджоникидзе уул. 31. Тел. 8-4112-343917, e-mail: sakhapechat@mail.ru*
Редакция, типография аадырыһа: *678450 Ньурба к. Ленин уул., 37.*

Телефона: Кылаабынай редактор, компьютернай отдел - 2-33-32.
e-mail: redakcia06@mail.ru
Хаһыат чэппиэргэ тахсар. Тыла: сахалыы, нууччалыы

Индекс: ПИ 988
Тираж 663.
Объем - 12 стр. формата А3.
Сыаната - 38 солк.
19.07.2023 с.